

ČASOPIS

SPOLEČNOSTI PRÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH

V PRAZE.

Časopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, Hálkova třída č. 68 n.

Číslo 4.

Vydáno v prosinci 1895.

Ročník III.

O původnosti a starobylosti splétání čípek v Uherském Slovensku.

Napsala *Marie A. Smolkova.*

Národopisná výstava československá předvedla nám samostatnou výstavku starých i novějších krajek, pracovaných rukama žen slovenských. Byla to první výstava, kde krajky (čipky) žen československých postaveny byly na stanovisko u nás nové, jako důležitá a nedílná část staré kultury slovenské.¹⁾

Kde kraj, tam vyšívání, kde vyšívání, tam krajka. Toť pravidlo, jehož ustavičným dokladem jest nám starý, zachovalý kraj lidu slovenského. A přece nedošly krajky slovenské ocenění zároveň s vyšíváním národním, které již od mnohých let posuzováno jest se stanoviska pravého.

Krajka národní, ač neodlučná část vyšívání národního, musila počítí sama zápas za uznání. Nedivme se tomu; u nás až donedávna nebylo odborníků v umění krajkářském, jehož studium jest skutečně nesnadné. Jinak jest a bylo ovšem s vyšíváním, v jehož technice ruka jehlou zručně vládnoucí snadno zdomácní. Ale znalost splétání krajek (paličkování) byla u nás donedávna tak zanedbána i od dam z rodin vzdělaných, že nerozeznaly výrobku strojního od krajky pravé. Tím bylo zapomínáno výrob starých v zemích československých. Staré, dovedné krajkářky vymřely, aniž by umění jejich bylo dále žilo v jejich dcerách a vnučkách, a to, co se zachovalo na nás, jsou již jen skrovné zbytky velikého umění, pěstovaného v rodech slovenských na základě tradic odvěkých. Druhý následek národní netečnosti naší byl, že schopnost dělání krajek připisována byla již jen krajkářkám rudohorským původu německého.

A byl-li kdo upozorněn na krajku zvláště pěknou na vyšívce, považoval ji za výrobek cizozemský.

¹⁾ Hlavní katalog a průvodce III. vyd. str. 330. Spírka krajek československých od M. A. Smolkovy. Slč. Reg. Bíbova, která provází hořejší článek zdařilými fotografiemi, spořádala se slč. Smolkovou krajkové oddělení na NVČ.

Přišel r. 1889. a s ním výstava slovenského vyšívání, pořádaná P. Sochaněm v museu Náprstkově.

Skvostné vyšívání vedle přeskvostných krajek starých a ukázek nových, jež slovenské ženičky dosud zhotovují, působilo zvláštním dojmem na pozorovatele. Ký div, že u mne, obírající se již několik let technickými studiemi krajek italských, belgických i francouzských, vzbudily přímo úžas.

Bylo mojí pýchou, že jsem se domnívala znáti všechny druhy krajek vůbec a nyní cítila jsem, že ohlazením se po zemích, proslulých uměním krajkářským v 16. a 17. století, přehlédla jsem, co jsem vlastně měla nejdříve studovati, naše vlastní krajkářství lidové.

Připadala jsem si jako nesčetní bláhovci, cestující do daleké ciziny shlédnout krásy přírodní, aniž by dříve poznali půvabná a památná místa, bohatě přírodou nadaná ve vlasti.

Poznáním umění skrytého mezi lidem slovenským byla jsem přivedena k úmyslu věnovati se od té doby studiu krajek česko-slovanských, jež jsem později rozšířila na studium krajek slovanských vůbec.

Výsledky, k nimž jsem dospěla po šestiletých studiích, odpovídají úplně mým snahám, i mám za svou povinnost podati je širší veřejnosti.

Prvé, co budilo mou pozornost na krajkách slovenských, byla podoba i totožnost motivů s motivy ve vyšívání národním.

Jablíčka, srdéčka, zvonky, karafiáty, růže, křížky, větévky s lístky a mnohé jiné tvary z přírody vzaté připomínají silně tvary stejnojmenné ve vyšívání nejen slovenském, ale i moravském, slezském a českém.

Kromě toho shoduje se ornament krajkový ku podivu s ornamenty vypouklými a malovanými nad okny a dveřmi staveb lidových, na kování vozů, pluhův a j. předmětů hospodářských, na hliněných nádobách dosud vyráběných, starých, pravěkých, ano i částečně na bronzích ze země vykopaných. Potud u nás. A srovnáme-li čipky slovenské, udržené až na naše doby v ryzí, nezkažené původnosti, se starými krajkami ruskými, hravskými, krajinskými a istrijskými, shledáváme tutéž význačnou podobu ornamentu, tutéž příbuznost motivů, jakou se vyznačují slovanské ornamenty vůbec.

Druhá zvláštnost čipek slovenských jest zpracování. Jsou to technické obraty vlastní všem krajkám slovanským vůbec, jež však v čipkách, robených Slovenkami, jsou zvláště hojny. Vlákna táhnou se směrem přirozeným jako při tkaní a pletíarka čipek tvoří si z nich motivy zcela z paměti nebo dle tvarů přírodních.

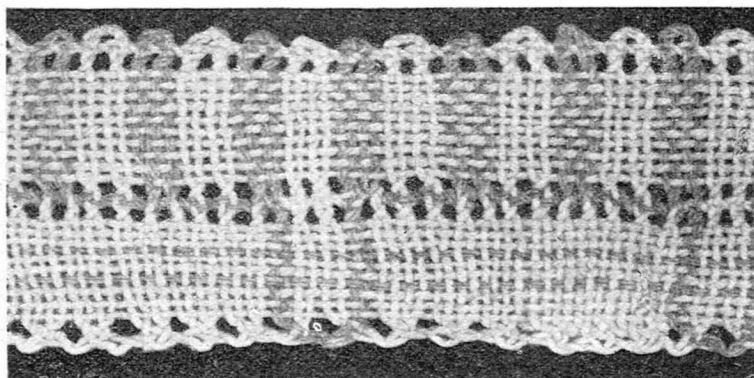
Rozdíl v zpracování krajek západoevropských spočívá v přesném krytí podložené kresby, aniž by se dbalo přirozeného běhu vláken.

Není lehké obdělávati do podrobnosti lidové čipky slovenské. Mnohá, na pohled dosti nepatrná, ukáže se při kopírování tvrdým

oříškem, k jehož rozluštění třeba jest důmyslu i trpělivosti. Zkusila jsem to nesčíslněkrát, chtějíc proniknouti tajnosti této odvěké práce žen slovenských. Ale při obtížích těchto světlou stránkou jest postřehnutí mnohých obrátů technických a nepravidelností, jež ujdou oku při prostém prohlížení čipky a přece jsou velmi nutny pro celistvé posouzení a pro studium kraje.

Zpracování čipek slovenských musí se teprv učit ten, kdo vyzná se dobře v technikách kraje západoevropských. K tomu dodávám, že bez důkladné znalosti zpracování kraje vůbec a slovenských zvláště nelze o nich pronést správný úsudek.

Třetí zajímavá vlastnost čipek slovenských jest material, z něhož jsou splétány. Nejstarší kusy pracovány jsou ze žihlavových nití a ze šušele o barvách přírodních, smetanově nažloutlé nebo s hnědým

Obr. 1. Nejjednodušší čipka slovenská.
Fotograf. slč. Reg. Bíbova.

nádechem, bohatě proplétané silným, barevným hedbávím v barvách: zelené, červené, modré, žlutkové, temné i bledší, černé, zažloutlé i nahnědlé, jakož i zlatými a stříbrnými nitmi, tvořícími na určitých místech lístky nebo hvězdy lístkové. Někdy bývá žihlavová nit nebo šušel nahrazena silnými nitmi domácími a pestré hedbáví barevnou bavlnou. Není však nedostatek též čipek pěkně provedených z bílých nití a jiných pracovaných z měkkého černého, červeného, zeleného a jiného hedbáví, proplétaných silnějšími nitmi hedbávnými v barvách různých.

Souladem barev čipky slovenské působí nesmírně. Nejsou to mrtvé výtvořky lidské ruky, ale z každé z těchto starých kraje mluví to k nám dojem buď tklivým nebo důstojně vážným, ba i hravě veselým, dle nálady děvy nebo ženy, která je splétala a zároveň vpracovala do nich kus svého žití, své povahy i duševní nálady.

Shledáváme-li, že motivy v čípkách a mrežkách (vločkách) slovenských shodují se s motivy v československém vyšívání národním a i v jiných odvětvích naší ornamentiky vůbec, nevyjímaje předmětův archaeologických z míst, kde nade vši pochybnost jest zjištěno, že Slované kdysi sídlili, tu nezbývá než uznati, že práce tato byla známa mezi lidem slovenským v dobách nejstarších.

Kdyby práce tato byla bývala k nám přenesena, byla by pro vždy více méně jak v motivech tak v zpracování podržela ráz cizí. Protože se však vyvinula mezi lidem naším, který měl ve zvyku zdobiti práce své motivy a znameními symbolickými, tedy i v krajece vyvíjela se naše přebohatá ornamentika národní.

V slovenských čípkách možno dosud sledovati celý postup, jak technika splétání vyvíjela se ze skrovných začátkův až k nejvyšší dokonalosti práce.

Jasotě zajisté prvé čipky, skládající se skoro ze samého plátýnka propleteného barevnou přízí dokladem toho, kdo jediný schopen byl vynaléztí splétání čipek a mrežek.

Žena předvěká, která první pokoušela se upravití plátno z vláken, byla stejně blízka splétání jako tkaní.

Ano, jest jisto, že začátky technické těchto obou odvětví průmyslných, nyní tak rozvinutých, souvisely, ba skoro lze říci, byly totožny.

Rozdílem zjevným při pracích již zdokonalených nesmí se nikdo klamati. Kolik staletí uplynulo, nežli za stálých pokusův a oprav vyvinul se stav tkalcovský, na kterém zjevila se již dokonalá základní technika tkaní, značící se upevněním obou konců vláken, tvořících osnovu a podmiňujících tvoření plochy příčným prohazováním nití outkových!

Cestujíc po Slovensku, seznámila jsem se s p. Pavlem Křížkem, známým badatelem slovenským, ¹⁾ i ptala jsem se ho, jak si as představuje prapočátky tkaní. Křížko, sám ovládající mistrně člunek tkalcovský, pravil, že nemůže si představití první pokusy směřující ku tkaní jinak, než že jednotlivá vlákna byla připevněna vedle sebe na pevný podklad. Aby vlákna přímo splývala, bylo jedno každé obtíženo farchou, to jest závažím poměrně těžkým. Takto připravenou osnovou tékala nit zastupující outek, nemajíc dosud přesné vytčeného směru. Ze slova „těkání“ vyvinulo se časem a zdokonalením věci slovo „tkaní“.

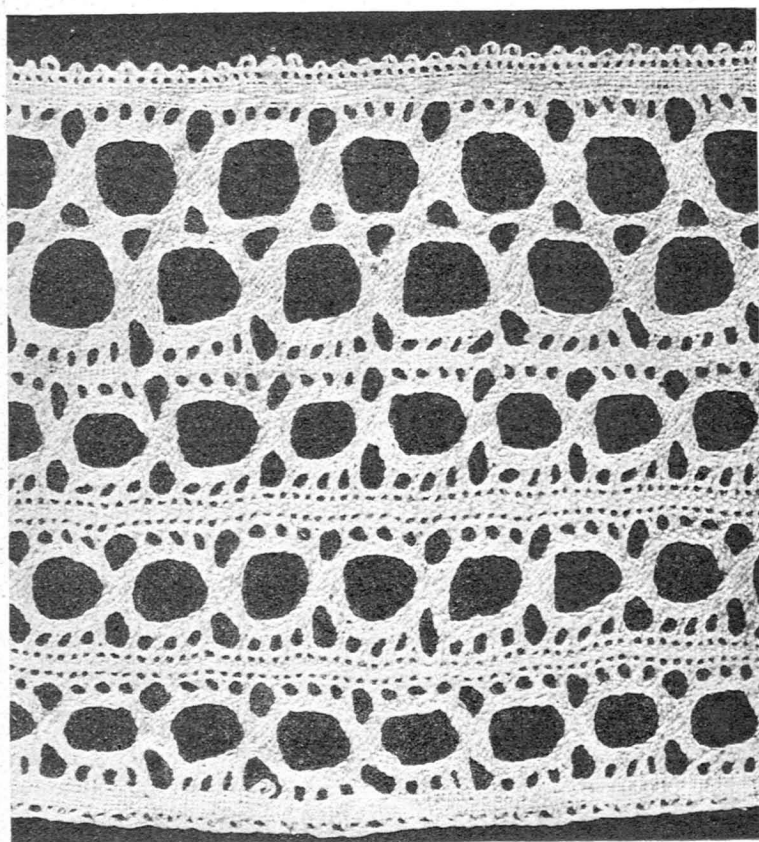
Slovy Křížkovými byla jsem utvrzena v domněnkách, jež jsem již chovala, přivedena jsouc k nim pojmenováními, zachovanými u nás v Čechách v Sedlici u Blatné a ve Strážově u Klatov. Na obou místech nazývají stolek, opatřený vším příslušenstvím k děláni krajek, „stávkem“.

Jiným dokladem jest název starožitné práce slovenské, řečené splétání na krosencích. I tato práce má původ v pokusech ku tkaní, a techniky její i vzory, jež ženičky kdy pracovaly, vykazují tytéž motivy jako na čípkách slovenských.

¹⁾ Do Slovenských Pohľadov XI. 533.—542. napsal článek „Tkáčstvo“.

„Krosna“ jest po slovensku tkalcovský stav, „krosencia“ stávek, což dotvrzuje příbuznost obou prací i v pojmenování.

A nyní prohlédneme si z blízka starožitné náčiní pletiarčky čipek z Liptova nebo z Hontu, jež obě zastoupeno bylo v oddělení kraječek československých na NVČ.

Obr. 2. Čipka z Liptovska. Fotograf. slč. Reg. Bibova.

Ve slaměnce spočívá batoh, t. j. válcovitá poduška, po jejíž délce v prostředku z vláken připevněných špendlíky na podušku splétá Slovenka mrežky a čipky bez kresby, nemajíc žádného podloženého vzoru, jen jak to vidávala u matěře a staré matky (babičky). Jednotlivé niti jsou navinuty na klepních, visících s batoha. Válcovitý batoh nemá jiného účelu než býti práci pevnou a zároveň povolnou oporou, připouštějící tvarem svým pokračování čipky do libovolné délky.

Nejeví-li se při tomto zařízení k splétání totéž, co uvedl Križko o počátcích tkaní?

Sít čípek, jakož i husté tvary plátěné, jež na všech družích krajek západoevropských nutno udržovati množstvím špendlíků, jinak by se krajka stáhla a naprosto zkazila, pracována jest úplně volně, a motivy jakož i síť nabývají vlastního tvaru stejnoměrným utahováním, které výsledky svými upomíná na přiřazení útkových nití při tkaní. Pouze po krajích bývá práce přibodnuta několika „ihličkami“ pevně k podušce.

Tímto zpracováním nabývají čipky zvláštního, svérázného vzezření, odchylného ode všech krajek, jejichž hotovení podmíněno jest kresbou a stálým přibodáváním špendlíky.

Kromě Uher. Slovenska nalezneme krajky takto zpracované i na Rusi, a často se stává, že motivy „kružev“ ruských i v tomto nejstarším splétání vystihují úplně motivy čípek slovenských. Čeho však u čípek nevidíme, jest krátké třepení, hotovené současně při splétání kruževa. Zajímavé jest též připevňování splétání na „kokljušce“ (podušce), kde bylo užíváno trnů místo špendlíkův.

O starobylosti a původnosti krajek splétaných mezi Slovany svědčí udání autorky spisu „Русское Кръжево“, Sofie Davidové. Táž poznamenává dle letopisu Ipatijevského, že již v r. 1252. bylo užíváno na Rusi krajek kovových k ozdobě roucha, kterýžto údaj může nám býti bezpečným vodítkem, neboť bylo-li v této době splétání na Rusi již tak vyvinuto, že používáno bylo zlatých a stříbrných nití, pak lze počátky jeho tamže posunouti o několik století dále do minulosti.

Oproti tomu nebude bez zajímavosti, připomeneme-li na srovnání, že nejstarší zprávy o krajkách v západní Evropě a v Itálii u věrohodných spisovatelů vlašských jsou teprve z počátku 15. století.

Vyptávajíc se, dověděla jsem se od pletiarek slovenských, že i jiné druhy starých čípek hotoveny byly ženičkami na holé podušce, beze všech pomůcek.

Tak vzácné guipiry páskové, jichž provedení v Itálii, ve Francii i v Brabantě podmíněno bylo kresbou často upravenou slavnými mistry, splétány byly ženami slovenskými bez kresby i bez předběžného vypíchání na prostém batohu. Dostalo se mi vysvětlení, nad nímž jsem, užívajíc výroby krajek jinde ke srovnání, žasla, a jež bylo a jest přece nejsnazší a přirozené.

Počavše dělati pásku, počítaly délku její dle počtu upevnění na špendlík; když uznaly za dobré převést pásku v jiný směr, počítaly opět dle špendlíkův aneb dle určitého počtu spojení „ihličkou“, načež daly pásce opět jiný směr, opět počítaly, až konečně po mnohém měnění směru motiv dokončen byl. Z jednoduché, rovné pásky vyvinuly se tak přerostané motivy; tak krivostávková, tulipánková, zvonová, jablíčková, srdcová, růžová, na pávový kosier, jsou jména páskových krajek slovenských.

Páskové čipky, jejichž hotovení omezuje se již jen na jednotlivé dědiny v různých stolicích Uher. Slovenska, pracovány byly dříve po

celém Slovensku. Cestujíc v stolici hontské, zastavila jsem se v Trptně, v Dol. Badíně a j. Všude přinášely mi ženičky na moji žádost ukázat kútní plachty a jiné předměty vyšívané, zdobené páskovými čípkami z domácích nití. Na otázku moji, kdo je pracoval, odpovídaly, že jejich staré matky (babičky) ještě před 50 lety robily také čipky, ony samy je už nerobí, ale ještě prý mnohá by je dovedla, kdyby si s tím dala na čas.

Splétané čipky a mrežky poutají se dosud těsně ke kroji slovenskému, jsouce nejen význačnou částí jeho výzdoby, nýbrž i účelem praktickým. Ony zaujímají takorba přední místo vedle vyšívání, neboť toto bylo, jest a bude vždy jen pro ozdobu.

Píše dp. Andrej Kmeť ve svém článku „Výšivky a čipky v Hontě“¹⁾ takto: „Sám pre seba potrebuje (l'ud) mrežky miesto vyšíviek na plecníky a do čepcov. Čipky ale okolo čepcov a širokých rukávov na košeliach chlapeckých. Tuto slúža ony spolu za ochranu lebo o veľ'a skorej zodral by sa krajík či švíčok na plátne než ta tuhá čipocka. Podobne na odedzách a ručníkách, na hlavách cez čepce potrebujú vedl'a vyšíviek i mrežky a krajíkom čipky.“

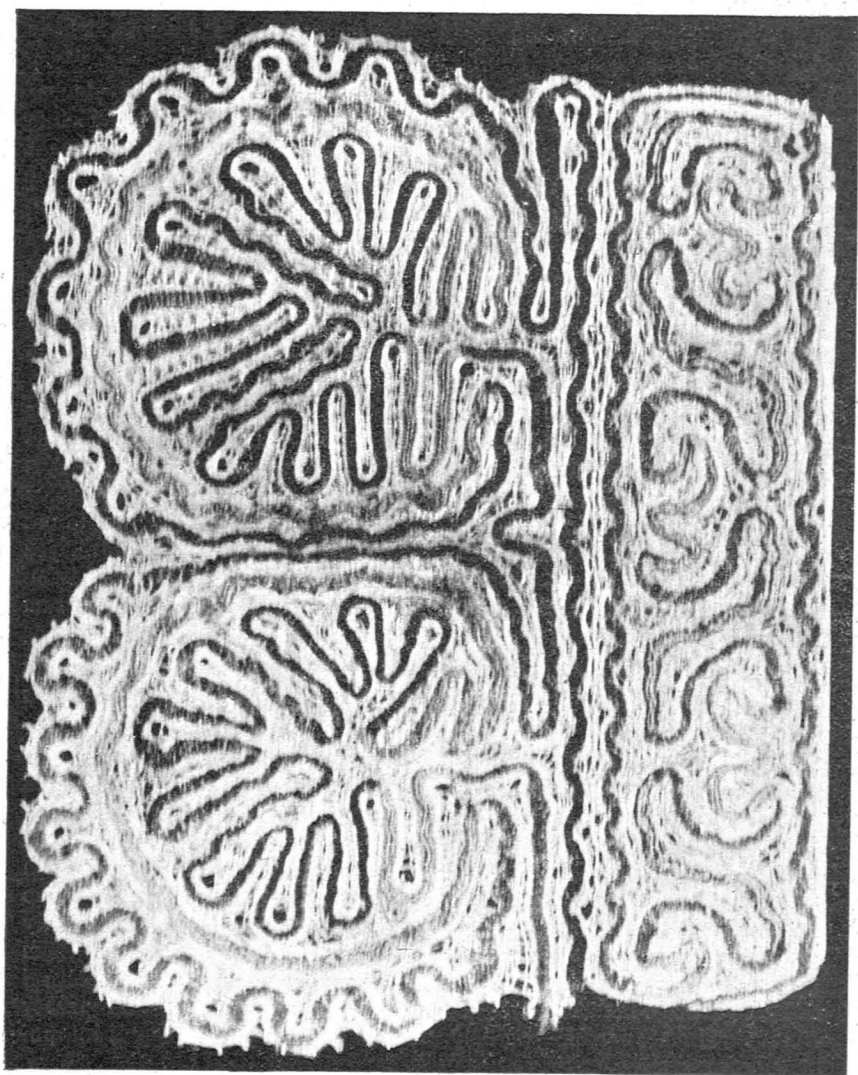
Zvláštní pozornosti zasluhuje též material, z něhož čipky byly a jsou hotoveny. Tak ku předmětům z hrubého, přezného plátna splétány byly čipky rovněž ze silných nití domácích, kdežto k jiným z jemného, doma utkaného plátna, robeny byly čipky z nejtenčích vláken. Ano, možno říci, že téhož materialu užíváno jak ku tkaní, tak ku splétání. Výjimku činí jen krajky žihlavové a šušelové, jež připojovány byly k předmětům bohatě vyšívaným týmž hedbávím, kteréhož užito k bohatému propletení čipek; tím dosaženo bylo i tam harmonie celku.

A tak nejen praktické používání čipoček, ale i soulad materialu v tkaní i splétání dokazuje původnost a starobylost čipek a mrežek slovenských.

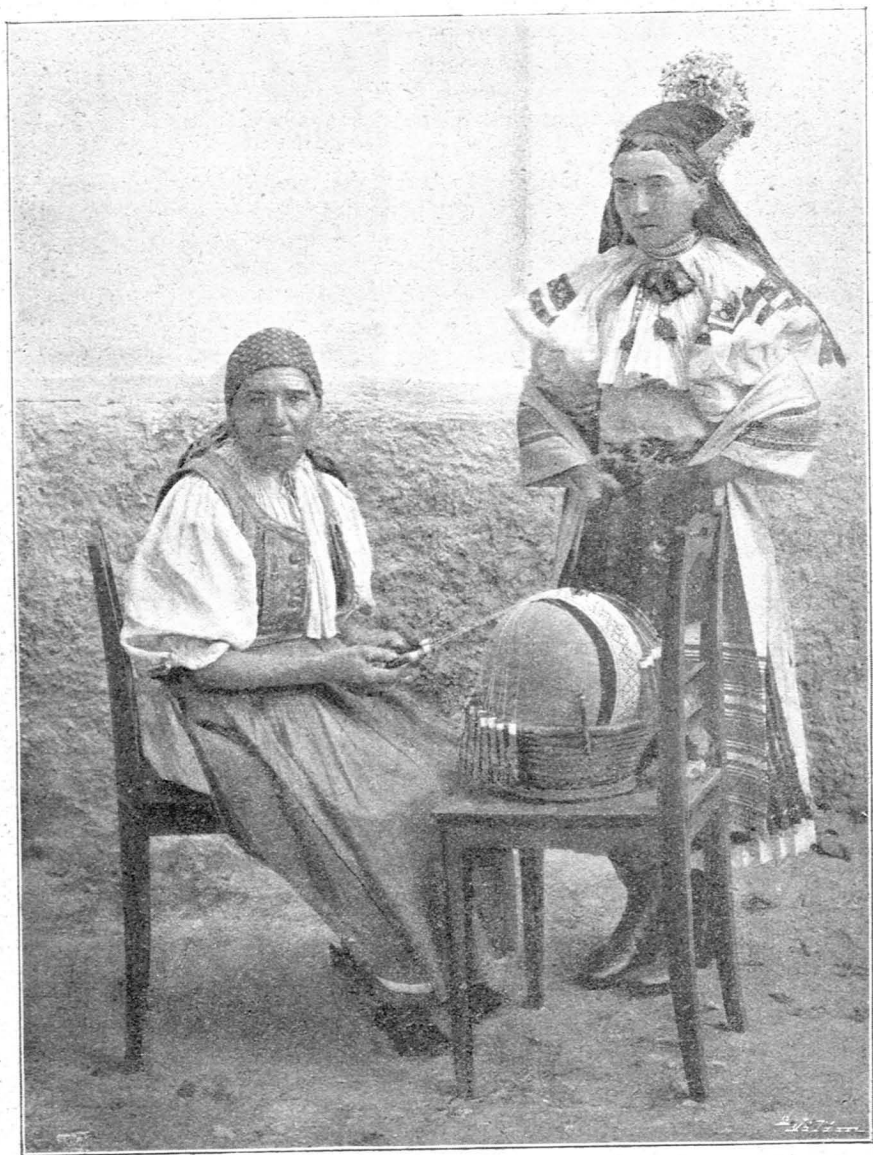
Však neposledním svědkem obého jest slovenský lid sám. Již dp. A. Kmeť, farář preňčovský, pátraje před lety po původu čipek v Hontě, zjistil, že umění to jest mezi lidem od nepaměti lidské. A když letos osobně vyptávala jsem se ženiček v Hontě, na Zvoleňsku a jinde, kdo je tomu naučil, dostalo se mi odpovědi jediné ze všech úst, jež otázku moji zodpovídala. Naučily se tomu od své mateře nebo od staré matky, tato opět od své matky, a tak byly bychom mohly protáhnouti rovnávkou skoro do nekonečna. A když, zabočivši jiným směrem, otázala jsem se, od kdy asi známo jest mezi nimi splétání čipek, podívaly se na mne udiveně a odvětily vážně: „Od prvoty sveta.“ Mnohé z nich pohlédly na mne, jakoby mé vyptávání pokládaly za směšné.

Abych ničeho neopomenula, přeptávala jsem se znalců lidu a starožitností slovenských, jak soudí o původu pletení čipek, ale i ti trvali na tvrzení, že práce ta vyvinula se mezi lidem jako tkaní a

¹⁾ Od téhož přinesly Slovenské Pohl'ady XIII. 61. „Naše slovenské čipky a mrežky zapáchly sa v Paříži.“

Obr. 3. Čipka od šatky z Nitravska. Fotograf. sl. Reg. Bldova.

Obr. 4. Pletiarica čipek z Medovariec.
Fotograf. slč. Reg. Bíbova.

vyšívání, aniž by kdo ji byl sem zanesl. Lid slovenský sám ve své konservativnosti odmítá vše, co nezdědil po předcích a co od věků není jeho vlastnictvím, a k cizincům byl vždy a jest nejvýše nedůvěřivým.

V kraji bzovském, kde udržel se způsob nejstaršího splétání čípek až na naše doby, nenajde se příjmení rodové, jež by připouštělo domněnku, že by snad cizí přistěhovalci byli kdy měli nějaký vliv na čipkarstvo slovenské.

Ostatně výsledky tohoto pátrání jsou vlastně zbytečny oproti veliké pravdě, jevící se v originálním zpracování čípek nejstarších, lišících se nápadně od starých i nových krajek západoevropských, v jejichž zpracování jeví se již jakési rozvedení na základech renaissance.

Ještě před nemnohými lety pracovaly ženičky hontské čipky výhradně jen ke svému kroji, a to vždy jen takový kousek, jakého právě k jednomu předmětu potřebovaly.

Upletly-li zásobu pro vlastní potřebu, přenechaly aneb zhotovily také pro jiné, které nemohly si samy uplésti, začez přijaly výměnou buď potraviny nebo něco pro svou domácnost potřebného. Že by někdo výrobky jejich rád zaplatil, o tom se pilným ženičkám ani nezdálo; až dp. A. Kmeť přičinil se, aby v lidu vzbudil vědomí ceny jich výrobkův a aby ženičkám získal kupce, kteréžto dílo daří se rok od roku utěšeněji.

Slovenky byly tak navyklé dělati jen menší kusy čípek, že často ani za dobré zaplacení nechtěly pracovati větší kusy, než jak byly zvyklé pracovati ku součástíem krojovým. Ba často se najde i u kútních plachet jemná, široká čipka ne v celku pracovaná, ale po kusech k sobě našitých v rozměru šíře šatky.

Bohužel, že současně s vyšíváním zaniká v dědinkách i splétání čípek. Na Nitransku ve mnohých obcích ženy ještě před 50 lety robily čipky a vyšívaly předměty krojové, ale s úpadkem kroje zaniká obé umění sesterské zároveň. Často shledáme, že v obci byla poslední pletíarkou čípek židovka, která uchopila se práce ze zisku, když ženičkami byla již opomíjena. Tak v Lubini zemřela před 20 roky židovka, která naučila se splétání od sedlaček.

V Bzincích ještě před 15 lety pletla čipky židovka, která pochytla znalost splétání od ženiček.

Úpadkem kroje klesá v zapomenutí tré nejstarších, původních prací lidových: vyšívání, pletení čípek a pletení na krosenciích. Kde zachoval se původní prastarý kraj na naše dny, v zapadlých, chudobných dědinkách horských, tam dosud pilně se vyšívá, ruce hbité pletou čipky a za krosencií sedící pletíarka zručně probírá vlákna, pletouc pásy a „rožkasté čepce“. Úplně zachovalý, původní kraj nedá se mysliti bez zastoupení těchto tří prací, jež se vyvinuly zároveň s krajem. A důkaz původnosti kroje slovenského, jež podali veřejnosti proslulí znalci naši prof. J. Koula a Dr. Č. Zíbrt, měly by býti současně považovány za doklady původnosti a starožitnosti oněch součástí výtvarných, jež vlastně kraj podmiňují, jež činí kraj krajem.

Odmysleme si ku př. vyšívání od kroje, bude ještě tak lepý? Odstraňme s kroje skvostné čipky lidu slovenského nebo nahraďme je krajkami ať rudohorskými nebo jinými charakteru cizího, bude ještě tak nádherný a půvabný? Nikoliv!

Odložme pás splétaný na krosenciích, skutečně to pěkný doplněk kroje, jak každý viděl na figurině ženičky v kroji čičmanském na NVČ., a na první pohled poznáme neúplnost. A shledáme-li, že na kroji něco chybí nutně s ním souvisícího, pak nemůže být nazván zachovalým, původním. A proto svědectví našich předních znalců o původnosti a zachovalosti kroje na Slovensku jest zároveň svědectvím původnosti a zachovalosti prací výtvarných, ku kroji neoddlílně se pontajících.

Ku konci jest mi ještě srovnati čipky slovenské s oněmi, jimiž vyšívky moravské a částečně i slezské vroubeny jsou.

Jsou to krajky téhož zpracování, týchž motivův, ano i z téhož materiálu jako slovenské. Ojedinelé krajkářky, s kterými se dosud ve východní části Moravy shledáváme, pracují na základě týchž tradic jako pletiarčky čipek na Slovensku. Jistá staričká žena z Moravského Slovácka vypravovala mi, že ještě před 50 lety uměly u nich všechny staré ženy pracovati čipky, a také mi jmenovala názvy motivů se jevících v krajkách.

Význačné jest i moravské pojmenování krajkářské podušky „baba“, kterýž název udržel se dosud na Nitransku a původem svým spadá zajisté v doby předkřesťanské. Není ani jinak možno, než že při srovnávání a pozorování všeho toho zalétá mysl v slavné doby říše velkomoravské, kdy nynější Uherské Slovensko bylo středem mocného spořádaného státu, kde úplnému rozvoji těšil se starodávný řád slovanský.

Vždyť umění lidu našeho mohlo se vyvinouti jen za poměrův a okolností, jež byly platny v nejdokonalejším zřízení společenském, za něž bez odporu pokládati lze zmíněný řád staroslovanský. Tam, kde práce nebyla nucenou, ni tížícím břemenem, nýbrž milou potřebou života, kde rozdělena byla tak, aby nikdo nemusil pracovati až do vysílení, kde příjemňována byla zpěvem, schůzkami a vypravováním, kde každý pracoval o tom, k čemu měl chuť a sílu, jen tam mohl se vyvinouti květ práce, umění, jež třívalo a pilovalo se od dob předhistorických až do času, kdy vnikáním a působením vlivů nepříznivých byla kultura lidu slovanského takorba násilně přerušena. Jen tam, kde jako v Uher. Slovensku zvláště konservativní smýšlení lidu vydatně bránilo zakořenění vlivů cizích, udržely se až do naší doby zbytky, poukazující na vyspělost staré kultury slovanské.

Lid slovanský s vrozenou mírností a s láskou k ohništi rodinnému měl svoji kulturu ještě dříve, nežli mu zasvitla zoře nauky Kristovy. Ženy Slovanů, jichž úkolem bylo opatřiti rodinu oděvem, tkaly z domácího přediva plátno již v časech, kdy příslušníci jiných kmenů, nemajíce stálého bydliště, potulujice se kočovně světem, chránili těl svých od nepohody koží zvířecí. Když pak věrozvěstové slovanští Cyrill a Method osvětili říši velkomoravskou, dostalo se

zdokonalení i umění mezi lidem se vyvinuvšímu. Byly zajisté kláštery mnichů slovanských ohnisky, z nichž znalost všelikých věd a umění proudila do lidu. Svatými apoštoly slovanskými přišel k nám z prvé ruky čistý, byzantský vliv, nezfalšovaný a nepředělaný vlivem západu. Oni vedle svaté víry přinesli s sebou i vynikající kulturu východní, a že lid radostně přijímal poučení, jež mu byla udělována jazykem slovanským, o tom netřeba pochybovati.

Národopisná výstava československá v Praze.

(Pokračování.)

Před chodskými prástkami vyloženy jsou kraslice. Ve skřínkách nástěnných a při stěně jsou valnou většinou kraslice z Moravy, zbytek z Čech. Největší část jich náleží vlasteneckému muzejnímu spolku v Olomouci, část venkovským odborům a národopisnému museu. Kresby od sl. Madlenky Wanklové z ornamentiky kraslicové doplňují tuto skupinu, k níž patří se sbírka kraslic ve dvou vitrinách (majetek podepsaného), založená r. 1891. V přední vitrině jsou kraslice české, k nimž přidáno Zibrtovo pojednání: „Některé výklady o původu kraslic“¹⁾ a „Nový toleranci posel pro katolíky a evangelíky aneb národní kalendář pro Čechy a Moravu“ na r. 1817., vydaný od Hýbla v Praze s článkem „O škodlivosti barvených vajec.“ Ve druhé vitrině jest doplněk českých, ostatní pak moravské kraslice, vedle toho pak dotazník ke sbírání kraslic a souvisícího s nimi materiálu slovesného, ilustrace ke koledě velikonoční a malování kraslic a šlehačky jako v předešlé. Zajímavý jest postup hotovení krásných kraslic od Márije Lužné z Nové Vsi blíž Uher. Hradiště. Z českých kraslic nejvíce nás zajímají exempláře z Otína u Jindřichova Hradce a z Chlumu u České Krumlovy. Stářím i ornamentikou vyniká kraslice z Běchar u Kopidlny přes 80 let stará, zdobená kvítky a zvířátky. Bohužel jest materiál kraslicový neúplný a k tomu ještě rozptýlen po všech téměř odděleních krajinských, čímž studium jeho jest znesnadněno. Celkem jest na celé výstavě na půl osmnácti sta kraslic. Dále se nezdržíme u kraslic proto, že celou svou sbírku popíší později v tomto listě.²⁾

Mezi vitrinami vyplněnými kraslicemi a mezi prástkami jsou pod sklem známé nám publikace vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci a brněnské „Vesny“. Pro úplnost poznamenati dlužno též loutkové divadlo přistavené k prástkám.

Dále jdouce uvidíme podle stěny i na stupních přiléhajících roz-

¹⁾ Druhá zpráva Společnosti přátel starožitností českých v Praze, 1890., strana 33.

²⁾ Obšírněji popsal jsem „Kraslice na Národopisné výstavě československé“ v Českém Lidu V. 67.—72. Viz též str. 97. tamže.

loženy hračky českého dítěte.¹⁾ Děcko v kolébce, v chodící stoličce (z Poličky) a v rakvičce a kolkolem veškeré to bohatství jednoduchých hraček, — toť nejlepší seskupení a nejzajímavější pohled, můžeme říci vzácný, neboť valná část hraček vyložených vyrobena byla rukou dětskou, dosud nepevnou, kudlu sotva obemýkající. Vidíme hračky děvčat i hochů. Četné loutky a prosté panenky z hadrů s vyšíma očima, nosem a ústy a vystřihování z papíru náleží děvčatům. Hoši mají zálibu v koních dřevěných, šavlích, ručníčkách, pistolkách, trubkách a lodičkách z kůry. Vrbové píšťalky, vlk z bramboru, šbulánky z brku a bramboru, luk, bouchačka, fazole mluví již svými jmény jako nejjednodušší hračky. Sem počítáme též hračky hliněné: kuličky, nádobičko, zvířátka, zvonky. Dítě užije ke hraní fazolí, ucho od rozbitého hrnce přetvoří si v mysli v kravičku, z ořechových skořápek zhotoví vážky, jediná stačí mu, aby si sestrojilo křepelku. Živě připomene každému vlastní mládí strakatý míč, vyplněný drtinami, drak, všelijaké basičky, housličky, píšťalky a trumpetky, truhličky, stoličky, almárky, vozíky, trakaře, korby a pluhy. Dítě začalo chodit do školy, dostalo abecedník s koboutem, břidlicovou tabulku, pouzdro a pravitko, tedy věci nové a milé jako hračky. Loutkové divadlo, jež jest největší radostí dětí, má stále dosti diváků, jak nám též ukazuje vystavená kresba tušová od Adolfa Liebschera „Loutkové divadlo na vsi“. Dále jsou tu bochánky, vánočky, panáci, srdce, zvířata a j. z různé mouky a perníku.

Také vyvěsены věnce na dětské hrobečky. Některé předměty, jako kosténice a sněžnice, jsou starobylého původu, a jen děti podržely je jako vzácnou památku dědičnou z dávného pravěku na naše dny. Oddělení českého dítěte čítáme k nejzdařilejším. Stalo se tak jedině vzácnou péčí pí. Vlasty Pittnerové a p. JUC. Karla Harmacha, kteří náležitě pochopili program výstavy národopisné a nezaměňovali ji s uměleckou. Nedostatky a vady nezavinili oni, jako spíše ti, kdož zvykosloví z neznalosti odstrkovali.²⁾ Také poznamenáváme, že dosti vhodných předmětů bylo rozptýleno po krajinských odděleních. A mimo pí. Pittnerovou nestudoval snad nikdo v oddělení českého dítěte. Jak zajímavou práci srovnávací mohl provést kulturní historik a archaeolog, přesvědčujeme se při pouhém výjmenování předmětů, hodících se k tomu, jako jsou: kosténice, sněžnice od České Kremže, cínové prstýnky z pouti boleslavské, jaké prodávali již v 16. století, zvířátka z chleba uhnětená od Olomouce, připomínající soby, a truhličky z poutí červeně natřené s několikánásobnými vlnicemi modrými, bílými nebo žlutými, připomínající nápadně výzdobu nádob typu hradištného.

¹⁾ Viz mou črtu v Národních Listech ze dne 13. srpna 1895: Naše děti a Kalendář paní a dívek českých na rok 1896. Naše dítě na Národopisné výstavě. Od Vlasty Pittnerové, str. 56.—72.

²⁾ S momenty z dětského života setkáme se ještě ve zvycích celoročních. Spis Ladislava Malého „Hračky dětí českoslovanských“ klademe do poznámky proto, že byl jediný vystaven, ač měly býti uvedeny: Erbenovy prstonárodní písně a říkadla, Jos. Košťála „Dětský věk“, Bartošovy „Naše děti“ a Lucie Bakešové „Dětské tělocvičné hry na Moravě“, Český Lid 1894 str. 25., Slavie a j. Pohřešujeme kresby a fotografie her, sněhuláků a j.

Nad oddělením právě popsaným jest vkusná dekorace na pilíři železné konstrukce. Snop s chrpami, se svačcem, koukolem, slunečnicí a nástroji přivěšenými, jako: srp, kosa, roubík, hrábě, působí plně a opravdově.

Před skupinou „Ostatkové právo“ jest ve 4 vitrinách moravské pečivo, jež vystavuje ženský spolek „Vesna“ v Brně. Pečivo toho druhu peče se tam o svatbách, křtinách, o dušičkách, o sv. Martině, o vánocích. Jmenujeme některé, jako: dítě, dušičky, houby, kmíňák, koule, hrušáky, makovníky, medovníky, trněáky a j. Kdy se objeví ochotný pracovník, aby napsal o českém pečivu dávno potřebnou kapitolu?

Lidové léčitelství na oko dosti slušně zastoupeno jest herbářem sušených květin v kyticích, připevněných na tabulky nástěnné mezi ostatkovým právem a bačou rozněcujícím dřevěný oheň. Pod těmi jsou různá koření, bobule, též hadí kůže, hadí, kočičí a psí sádlo, bromový klínek a j., vše s názvy prstonárodnými, v zaskleněných škatulkách, lahvičkách i tyglících. Dále jest tu kamenný pás cholerový, jaký se příkládá ohřátý na břicho. Bývá též plechový. Kromě toho vidíme tu podobizny kořenářek-lékařek. Schází však literatura léčitelství lidového a podobizny zemřelých pracovníků na tom poli, jako: Bož. Němcové, K. J. Erbena, J. Smoly, Houšky a jiných.

Popojdouce něco dále, užijme u východu z oddělení zvykoslovného figurinu sedící u napodobeného háječku. (Obr. 4.) Jest to bača valašský, rozněcující dřevěný oheň točením dřeva, zasazeného oběma konci do jiných dvou dřev. Zvyk tento dosud jest na Valašsku. Zakazován byl od církve, poněvadž lid přisuzoval ohni dřevěnému nadpřirozenou moc očišťující a chránící člověka i jeho stáda před nemocmi. Koho by věc zajímala, odkazujeme na *Indiculus superstitionum et paganismarum*, o němž jsme se zmínili na str. 91. tohoto ročníku.

V levé části oddělení zvykoslovného prohlédneme si ještě různé předměty, rozložené na pokraji levého polokruhu s figurinami. Především zajímají nás „mušle“ s mosaznou nebo též cínovou rourkou do úst. Jsou to trouby proti mračenům z Brňan u Roudnice, z Kralovic, Přestic a Rokycan. (Srovnej: Český Lid III. 39.) K podobnému sloužil starý kord zvoníka v Míchově, který jím zaháněl mračna. K tomu měl býti přiložen některý ze článků nebo výpiskův o zaklínání mračen a krup, proti nimž troubívali, střílívali, zvonívali.

Kraslice rýsované od samouků J. Vávry a J. Venhody prostě připomínáme, poněvadž zastupují dekadenci, jež oblibuje si květy, motýlky, zvířata, figury a zvláště svaté po způsobu laciných otisků klišových a spolu dracoun a mramorování vytlačuje pravou, širšími vrstvami dosud nepochopenou ornamentiku lidovou.

Za těmi spatřujeme košík podlouhlý, podobný koši k hasení, „bakovák“ zvaný, ze Mšena a několik mošen, cígrů z Holubova z r. 1807., z Krásetína z r. 1799. a z Trísova z let 1769. a 1791. Podrobný popis jejich rozšíření a výrobu nepopsal dosud nikdo. Víme jen, že je pletou dosud z rákosí v městečku Bakově u Ml. Boleslavi, stejně jako i jiné potřeby domácí.

Obr. 4 Valašský bača rozněcuje »dřevěný« oheň.

Náhodou jest tam vyložen též přístroj na soukání šňůrek k bičům. Sádrový odlitek svatebního koláče jest ze Skutče.

Zajímavá jest sbírka loučníků, světel, křesadel, troudníků, svícňův a kahanů; k nim se řadí hoblík na louče. K tomu mohlo býti přiloženo „Stařenčino vypravování mladším o dřívějších sirkách a modách“. (Rozpravy „Společnosti“ 1892., str. 53. J. Vluka.) Dymník ze Mšena zůstal ve skladišti! Následuje několik oplatnic železných s nápisy a ornamenty. Mnoho jich též v odděleních krajinských. Odlitky jich nespořídil nikdo!

Ještě počátkem září doplněna byla skupina tato štědrovečerními památkami valašskými.

Z ostatních věcí jmenujeme vozík k peci, rožeň, na kterém se maso nabodnuté samo otáčí, trdlo na prádlo. Najednou zahlédneme legruitskou voničku z Karlova na Kyjovsku, vyobrazení pohřebního vozu v Havlovicích, stojícího právě v Úpici, a svatební koláče z Troubska, zdobící oba kraje levého polokruhu.

Věci tyto netvoří žádné významné skupiny pod společnou, určitou firmou. Vnucují odborníku dojem zvláštní. Zdá se, že jsou tam spíše pro vyplnění místa než pro poučení. Nápisy jsou vzácnosti.¹⁾

Jdouce dále v pravo, prohlédneme si oddělení lidové písně, hudby, tance. Píseň naše jest významna v dějinách českého lidu, neboť vždy jej udržovala a sílila v zápase s vlnami cizáctví. Vyložené podobizny sběratelů národních písní představují nejprve F. L. Čelakovského a J. Rittersberka, k nimž řadí se podobizny F. Sušila a J. Kollára, K. J. Erbeny, P. Martinovského, z novějších F. Bartoše a L. Kuby, a vedle nich sbírky „Slavie“ a j. Zajímavé jsou podány styky mezi písní světskou a duchovní, svědomitě uvedeny sbírky a vydání lidových písní i literatura o nich. O pilném studiu svědčí mimo jiné na př. topografie písně lidové. Aby bylo dosaženo úplnosti materialu, přidány jsou též četné špalíčky písní světských i duchovních, jež uvykli jsme zváti kramářskými, jarmarečními. I tam nejedno čisté zrno objeví se badateli. Dosud velmi vzácné nápěvy a zápisy písní lidových podány snímky fotografickými. V posledním pracovali se zdarem J. Jireček, Dr. Ot. Hostinský a Dr. Č. Zíbrt.²⁾ Téhož vyloučený spis „Jak se kdy v Čechách tancovalo“, předvádí celou minulost tance, tedy i lidového. Ve skříní věnované tancům shledáváme také historii polky. Nad skupinou, představující sbor hudeců, rozloženy jsou lidové nástroje hudební. Oddělení toto, vypravené péčí prof. Dra. Ot. Hostinského, právem jest nazýváno vzorným. U něho předcházel studium, a na základě toho přikročil k vypravení celého oddělení, v jiných odděleních pracováno naopak dle poznatků starých,

¹⁾ Nebudíž to však kladeno za vinu pořadatelům, t. j. členům odboru zvykoslovného, kteří mohli vystavovati jen to, co jim zbylo, když krajinská oddělení nazpět se doplnila z oddílů odborových. V odboru zvykoslovném byly dámy Vlasta Havelková, Vlasta Pittnerová, M. Popelková a Madlenka Wanklova, dále pánové Rob. Drbal, Dr. J. Jakubec, J. Jíra, Dr. E. Kovář, Dr. H. Máchal, Dr. J. Matiegka a J. Soukup.

²⁾ V brzkou budeme překvapeni od něho novým spisem z tohoto oboru

rozdělení pochybného, a pak mělo se nalézt něco, vypozerovati charakteristika, objeviti ostrovy.

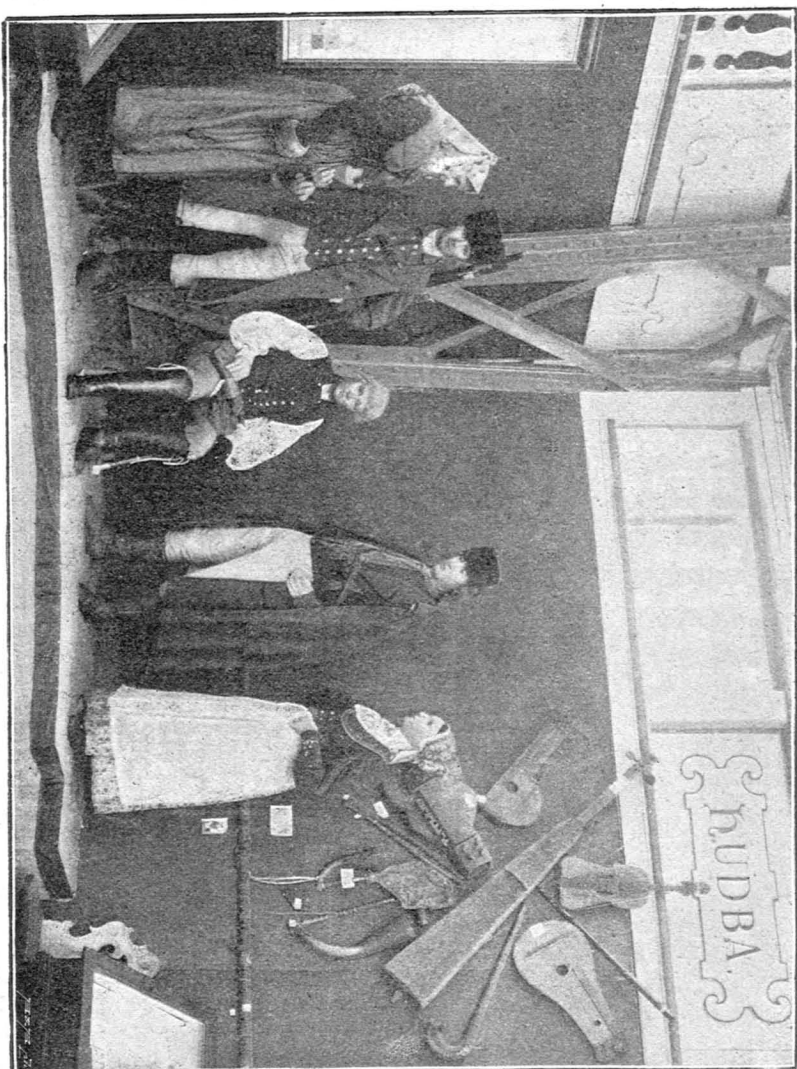
Vraťme se ještě ke skupině zachycené na obr. 5. Strakonický dudák se svými dudami zasedl mezi houslistou z Vysokého n. Jiz. a mezi klarinetistou z Vel. Meziříčí. Po stranách stojící ženy nepatří ke skupině, přišly se jen podívat a poslechnout.

Odpovědi na dotazník muzejního spolku v Olomouci (přijaty od výboru NVČ. za dotazník výstavní), hlavně zvyky, obyčeje, pověry, čary, kouzla, písně, říkadla, přísloví, svatby, vyloženy jsou ve vitrině mezi písní a pravou skupinou krojovou. Z jiných drobností uvádím ještě čarovný prsten, délku Kristovu,¹⁾ zařikání proti zlodějům, moc jmelí, snubní vinky ze Sezemic u Pardubic a j.

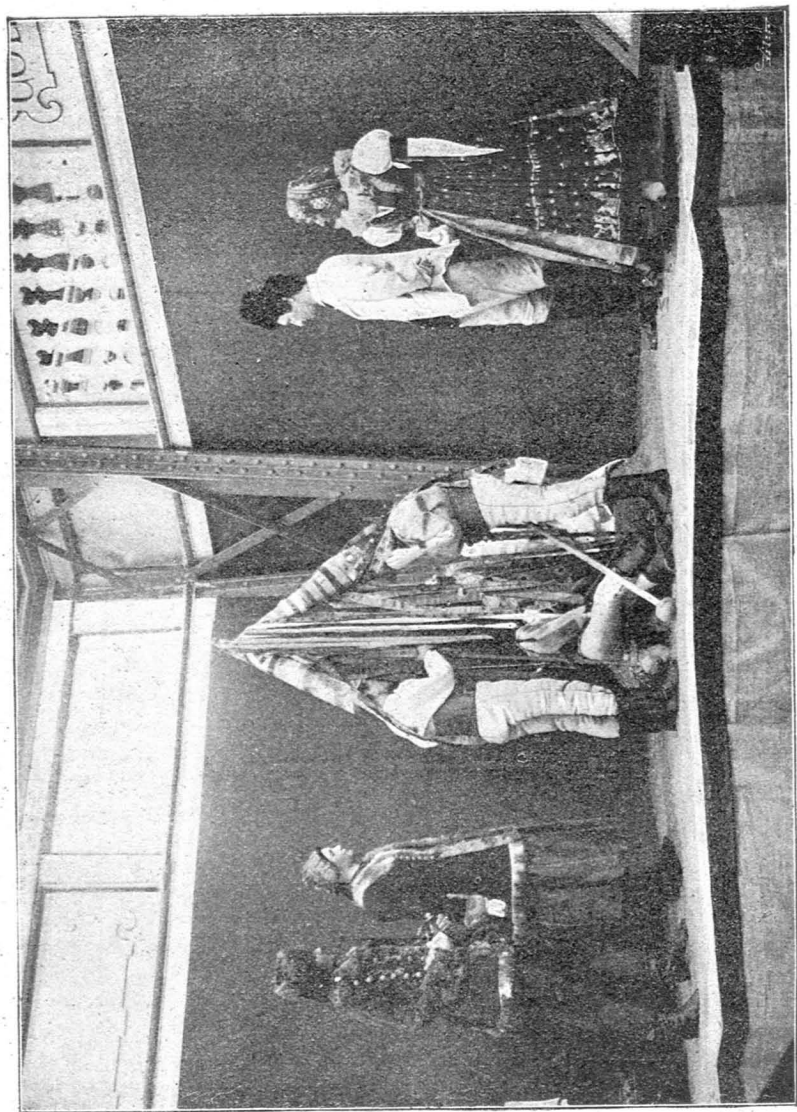
Na pokraji pravého pállkrabu s figurinami krojovými jest chudíčka sbírka předmětů z výročního zvykosloví, začínající vánoce. Koledníci s pastýřem (vyobrazení), koledy vánoční, ukázka rukopisná štedrovečerních pověr, tvary slévaného olova, miska vodou naplněná a na ní skořápky ořechové se svíčkami, obrázek sv. Tří králů, jejich čepice, koruny s hvězdami, berly a kolovrátek s panáčkem, jaký se nosí při chůzi týchž svatých v Král. Stachách, toť začátek doby na zvyky, pověry a j. nejbohatší! Masopust zastupují kobyli hlava z průvodu masopustního ze Sedlce a primitivní, vzácné masky, zaslané museem v Litomyšli. Napodobené figury z průvodu, jaké se pořádaly v této krajině v masopustě a o sv. Mikuláši, zůstaly nevystaveny, ač by byly zajímavé i neoborníky; jedna byla celá peřím obalena, druhá pak obtočena plavuněm. Průvody masopustní fotografovány byly jen čtyři. Jako jmenované obrázky vánoční, tak i obrázek průvodu žákovského o sv. Řehoři jsou z blízké krajiny českobrodské. Z dalšího materialu jmenujeme páteřky na smrtku, kočička a palmu od květné neděle, mnoho řehtaček, několik šlehaček pomlázkových a ukázku kraslic na košíčku i ve hře „koulení vajec“, jak se hraje na Polensku a Žďářecku. Z doby velikonoční zapisujeme ještě „jidáše“ (pečivo) a uhlíčky od pálení Jidáše. Tam spatřujeme též známé a všeobecně u nás rozšířené láhve s obyčejným, úzkým hrdlem, do nichž jsou vloženy skupiny představující nástroje Umučení Kristova, oltářičky a j. Mnoho jich bylo též v odděleních krajinských. Svátek svatojanský připomíná jen obrázek z časopisu vyříznutý, sv. Božího Těla doložen jest fotografií a věnečkem. Chudoba a neúplnost zejí na nás za každým krokem. Jen svátek sv. Mikuláše zastoupen slušněji než jiné svátky Setkáváme se s fotografiemi průvodů vesměs známých z našeho časopisu. Obrazy bohatých průvodů mikulášských z Litomyšlska²⁾ a chudých z Kunic a Čičovic, koňská a kozi hlava a čertova čepice slaměná z průvodu čičovického, papírový Mikuláš, čert sestavený ze sušených švestek, dárky na talíři pro hodné dítě, a brambory s uhlím v punčoše pro nehodné. Toť vše, co bylo lze vystaviti ze zvykosloví výročního při nedostatku materialu, rozstrkaného nad to ještě z neznalosti a lhostej-

¹⁾ Pojednám o ní zvláště v Českém Lidu.

²⁾ Pojednal jsem o nich v tomto časopise III. roč. „Chození s klíbnou“. Četné dodatky a doplňky počnu uveřejňovati ve IV. ročníku.

Obr. 5. Strakonický dudák s muzikanty.

Obr. 6. Valašští pastuši z Brumovska na koledě s Betlémem.

nosti, jen aby se místo vyplnilo, do všech téměř oddělení krajinských. Co ve zvykosloví mohlo býti, nebudu uváděti, jest to věc dosti známá. Vždyť ani nedošlo k tomu, aby bylo užito soupisu kreseb k němu se vztahujících, a reprodukcemi jich z časopisův aby se celé oddělení oživilo a učinilo srozumitelnějším a zajímavějším. Konečně i místo samo stačilo právě jen pro material vystavený. Při souběžné stěně se zvyky výročními jest oddělení zajímavých knížek ohmataných, ošumělých, pod společným nápisem „Co lid čte“. Zmíníme se o něm jindy a věnujeme pozornost vyšívaným praporecům svatebním, dekorujícím pilíř železné konstrukce paláce. Popsal je F. Lego v Českém Lidu III. 97. (Jeden jest v tábořském oddělení.) Měly býti přidány k chudičké sbírce svatebních památek, již by byly obohatily, ale padly v obět dekoraci. Stěny po obou stranách kryjí roubíky vykládané, věnce dožinkové a fotografie lidu venkovského v práci zimní i letní a obrázky krojové. Liebscherova kresba tušová „z moravské vesnice“ a výstřížek z časopisu, představující „strašáka“, mikulášský průvod jak chodil ve Zhoří a okolí u České Třebové a stínání kohouta tamže, jednoduché to obrázky, ale pro národopis velmi cenné, malované od Václ. Voleského ze Zhoře, známého z uvedeného již článku (časopis Společnosti III. Chození s klíbnou).

Pokračující v prohlížení směrem ke vchodu do zvykosloví zastavíme se v dolejší rohu proti prástkám, vyplněným skupinou „Valaští pastuši z Brumovska (obr. 6.), jak se koná na Valašsku od sv. Štěpána do sv. Tří králů. Vypravena jest dle fotografie ve valašském oddělení. Postranní figuriny představují muže se ženou v bohatém kroji zeman-ském z Oravy na Slovensku a muže se ženou z Hané. Představíme-li si dle Dra. Č. Zíbrta,¹⁾ že tito čtyři lidé přišli se dívat v mrazu na vánoční bru pastuchů, pak nechápeme, proč se vypravili na tak dalekou cestu až do Slovenska a Hanáci proč mají lehký šat. Tím ostřeji odlišuje se tento doplněk, srovnáme-li jej se střední skupinou. Odtud až ke vchodu jest vzorně uspořádaná sbírka, poučující, jak lid píše a kreslí. Malované knihy modlicí rozděleny jsou dle krajů, dopisy milostné, přání, poslední soud a j. druží se k nim v ladném pořádku. Oddělení toto vyrostlo výhradně péčí Dra. Jindř. Matiegky a choti jeho. Referát z jeho pera přineseme v některém příštím čísle.

Zcela na kraji při samém vchodu proti manželům z Troubska jest děvče s litem na smrtelnou neděli z Horácka a smrtka z Vel. Meziříčí. (Viz o tom Český Lid II. 453. Dr. Č. Zíbrt: Vynášení smrti atd.)

Kdyby byl každý odbor pilně a stejně pracoval, jako ku př. F. Krejza a F. Sál na Českobrodsku, bylo by zvykosloví na výstavě úplnější, výmluvnější a poučnější, zvláště srovnáváním materialu, který měl býti dodán nejen z Čech a Moravy, ale i ze Slezska a Slovenska, všude s názvy původními.

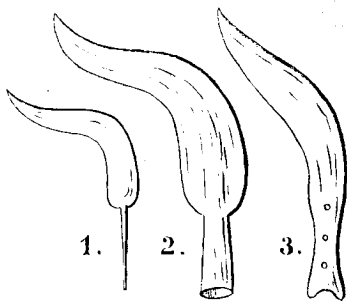
¹⁾ Osvěta, 1895. str. 764.

Římské provincialní srpy železné.¹⁾

Dovoluji si zde podati vyobrazení některých železných srpů, které nalezeny byly v římské osadě solnohradské.²⁾ Svým slabě S-ovitým tvarem podobají se více našim srpům bronzovým než srpům římským nebo moderním. Ještě zajímavější jsou však tím, že opatřeny jsou bodcem, tulejkou nebo řapíkem, tak že jsou nám současně příkladem, jak naše srpy z bronzové doby byly připevněny. Jest patrné, že ostří srpů stálo větší částí kolmo k držadlu a nikoliv v úhlu ostrém. Z upevnění toho, upomínajícího na srpy starořecké a egyptské, vyplývá také zcela jiné vedení nástroje při práci.

Pozoruhodné jest též dvouzubé ukončení řapíku u posledního srpů, jako u srpů bronzových. Při kolonizaci římské nezaváděly se tedy šmahem čistě římské výrobky, nýbrž domácí nástroje zhotovovaly se dále, ovšem ze železa a s malými změnami (zdokonalením bodce nebo řapíku), avšak se zachováním tvarův, jaké byly u lidu oblíbeny a obvykly.

Dr. J. Matiegka.

Železné srpy z římské osady solnohradské.

(Asi $\frac{1}{3}$ původní délky.)

Starožitný, stříbrný obraz se slovanským nápisem.

(Dokončení.)

Přikročíme nyní k popisu čtyř krajních polí a středního, jen částečně zachovalého. První hořejší obrázek jest se 4 osobami. Svatý ve dlouhém rouše stojí před osobou, sedící na bohatě zdobeném křesle. Tato sedící osoba má na hlavě čepici jako turban s diademem a v pravici drží odznak své hodnosti, žezlo, podobné kopí. Za oběma vystupují zřetelně dvě hlavy, jak se zdá, s hřebenovitými helmami,³⁾ což by ukazovalo na vojáky. Toto vysvětlení obrázku prvního plně souhlasí s obsahem nápisu: Svatý před soudem vyznává Krista.⁴⁾

¹⁾ Srv. Český Lid III. 359 a Časopis společnosti přátel starožitností českých v Praze II. 33.

²⁾ Vystaveny jsou ve IV. síni mnichovského antiquaria (Pinakotheka).

³⁾ Mittheilungen der k. k. Central-Commission. Wien 1887. CCXVII. „beide (Köpfe) bedeckt mit einer Art Helm oder überhängenden Mütze“. Ale že by to byla čepice, nezamlouvá se nám.

⁴⁾ Stala se již zmínka, že A. Müllner přečetl jen dva nápisy, a to v poli

Na obrázku druhém v pravo spatřujeme svatého přivázaného ke sloupu nohama a zdviženýma rukama. Dva katané bez čepic v dlouhém šatě stahují obnažené tělo jeho na bocích mučícím pásem. Svatý má zakrytu jen střední část těla, jako Kristus na kříži. I tento obrázek doplňuje se s nápisem ne zúplna jasným v tento smysl: Svatý přivázan byl ke sloupu a sevřen pásem, opatřeným hřeby na vnitřní straně.¹⁾ Další dvě pole v pravo jsou ztracena.

Na obrázku třetím (pod prvním) jest svatý přivázan na kolo. V průměru kola jsou dvě kosy, jedna obyčejná, zubovitá, druhá jakoby udicovitě vyřezaná na ostří ku zvýšení muk. Kolo jest upevněno na kůlu o něco vyšším než člověk. Po pravé i po levé straně stojí katan v krátké sukničce, sáhající nad kolena. Oba drží v rukou provazy a točí kolem.²⁾

V poli čtvrtém pod tímto svatým v rouše leží na zádech a katan v dlouhém šatě a s přilbou na hlavě, stojí, zatlouká mu hřeby do šlapadel zdvižené nohy, po kolena obnažené. Kladiivo, jež drží v pravici, vybíhá v předu ve dva zobce, zcela tak, jako kladiiva dnešní, sloužící k zatloukání i vytahování hřebů. Připomínám to proto, že podobné kladiivo, nalezené při výzkumu na Levém Hradci bylo mnohým podezřelé a mylně pokládáno za moderní pro uvedené zobce, ač nalezeno ve značné hloubce mezi předměty starožitnými a dá se doložit na vlas shodnými ze starých miniatur, jak ukáží ve stati o zmíněném výzkumu. Druhý katan sedí za svatým. Za katanem jest vchod do mučírny. V hořejším rohu čteme nápis stejného obsahu jako scéna vylicená: Svatého „okovávají“.

Tím vyčerpáno souzení a mučení svatého na krajních čtyřech obrázcích, osm jich ztraceno. Střední a hlavní obraz, sotva do polovice zachovaný, představuje svatého, sedícího ve skvostném plášti na trůnu s ozdobným opěradlem. V pravici má kopí. Jako na všech krajních, tak i na tomto obraze charakterisován jest svatý září kol hlavy, širokou a bohatě vyzdobenou, jak toho vyžadovaly větší rozměry středního obrazu. V hořejším rohu anděl podává z oblak mučednickou palmu svatému. V úhlu mezi hlavou jeho a oblaky čteme nápis: „svatý“, — který, bylo na druhé straně při hlavě, nyní bohužel ulomené. Přes to vše dá se s určitostí dokázat, že zobrazuje svatého Jiří, ³⁾ jehož úcta zvláště ve středověku byla značně rozvětvena téměř v celém křesťanstvu, jak dokazují nesčetné památky.

středním a z krajních v prvním a třetím. Stejně dařilo se jiným. Souhlase s p. Vlastou Havelkovou, že jest obraz starší než ze 17. stol., ukázal jsem originál p. E. Valečkovi, který projevil totéž mínění a odkázal mne ještě na Apraxina Nikolaje Petroviče, protojereje církve ruské v Praze. Ten pak vyslovil se, že nápis zaráží srbštinou, což mi potvrdil též p. Kolář, lektor jazyků slovanských na c. k. české universitě, jemuž se zdařil první a nejzdařilejší výklad nápisů dosud nerozluštěných. Všem pánům, zvláště pak panu Kolářovi vzdávám za to zasloužené díky. Ve svém článku přidržel jsem se jen obsahu, nikoli doslovného překladu, poněvadž na moji žádost prohlédne nápisy p. Dr. Fr. Pastrnek, professor na c. k. čes. universitě v Praze. Přesné a závěrečné slovo o nich nepochybně z pera jeho přineseme v ročníku IV.

¹⁾ Viz poznám. 3, str. 120.

²⁾ Viz poznám. 2, str. 119.

³⁾ Mittheilungen der k. k. Central-Commission. Wien 1887. CCXVII. Das

O sv. Jiří vypravuje legenda, že byl rozličně mučen z rozkazu Dacianova a pak uvržen do žaláře, kde se mu zjevil Kristus Pán, těše i utvrzuje ho v statečnosti a vytrvalosti. Na zítří předveden byl sv. Jiří před Daciana, mučen a pak žalařován. Potom Dacian sebral si listem čaroděje, z nichž Athanasius osvědčil před Dacianem své čáry s býkem a nadarmo usiloval otrávit sv. Jiří, který jej vypil bez pohromy. Athanasius uvěřil proto v Krista a podstoupil smrt stětím z rozkazu Dacianova. Sv. Jiří znova byl vsazen do žaláře, pak vyveden a kolem lámán. Ač z počátku brozil se té smrti, přece posilněn byv modlitbami, odhodlaně šel vstříc mukám, v nichž bylo tělo jeho roztrháno na 10 kusů a vhozeno do jezera. Ale Kristus seslal archanděla Michala sebrat kosti mučednickovy a vzkřísit ho. Po té sv. Jiří odebral se do města. Anatolius, náčelník vojska, uvěřil v Krista s vojskem svým, a Dacian dal všechny popravit. Sv. Jiří opět byl pálen a rozmanitě mučen, ale Kristem posilněn v žaláři. Druhého dne vyveden sv. Jiří a vyzván králem Magnenciem, aby dokázal zázrakem moc svého Boha, aby křesla dřevěná stala se plodnými. Na vroucí modlitbu sv. Jiří stalo se tak, ale pohané připisovali to svým bohům a radili se, jak zahubiti sv. Jiří, kterého pak Dacian kázal pilou rozřezati na 7 kusů, vařiti v kotli a pohřbiti. Ale Hospodin ho vzkřísil.¹⁾

Toť hlavní úryvek z utrpení sv. Jiří. Týž narodil se v Kappadokii v Malé Asii za císaře Diokletiana, sídlícího v Nikomedii. Otec jeho trpěl též pro víru Kristovu. Matka s Jiřím odstěhovala se do svého rodiště a dala mu křesťanské vychování. Vzděláním svým vyšinul se k hodnostem a stal se důstojníkem, až posléze utrpěl smrt mučednickou r. 303. v Nikomedii. Ostatky jeho jsou pochovány v městě Liddě v Palaestině, hlava a kopí jeho ukazují se v Římě.

Již z tohoto skrovného náčrtu — máme na mysli utrpení svatého — lze vyčísti shodu s vyobrazením naším v některých jednotlivostech. V tom nás utvrzují také staročeské legendy o sv. Jiří ze 14. století. Dle zbytku nalezeného v Brně král káže zajmouti sv. Jiří:

Rzka przyniefte kolo mofazne,
w nyemzto su pyly zelezne.
Kdiz wzrzye tak brozne kolo
wlek mu nycz neby u polo,
Pocze fye bohu modlity...

Potom: Kaza gey kral w kola wfadyty
a trudnye gey muczyty.
W dewiet czefty gehu tyelo
roztiechu, wierztez za celo,
A ityrchali f maffem zyly
z gehu kofty oftre pyly.²⁾

beschriebene Fragment wird von Fachmännern als ein portatives Altarbild des heil. Grossmartyrers Georgios erkannt — praví A. Müllner. V čís. 3. omylem psáno několikráte A. Müller.

¹⁾ Časopis musea král. Čes. 1881. str. 277.

²⁾ Časopis musea král. Čes. 1887. Ad. Patera: O umučení sv. Jiří. Staročeská legenda ze XIV. století. Str. 88. verš: 203—207 a 222—227.

Mučení na kole shoduje se s třetím polem na stříbrném obraze. V legendě jest řeč o pilách, a na obrázku jsou dvě.¹⁾

Také latinská legenda rukopisu Svatohavelského, jíž se asi podobala latinská předloha k legendě české, líčí mučení sv. Jiří na kole podobným způsobem.²⁾

Týž text vypisuje dále, jak sv. Jiří byl pálen na bocích, čímž prý mučení počalo. I to souhlasí s obrazem, na němž viděti svatého ke sloupu přivázaného s pasem hřebovým (rozpáleným?) na bocích hned na druhém místě. Třetí způsob mučení ve čtvrtém poli na obraze kryje se s obrázkem úplně.³⁾

Z uvedeného dostatečně, tuším, patrně, že náš stříbrný obraz představuje sv. Jiří.

O značné rozšířenosti starodávného kultu svatojirského svědčí vedle písemných památek⁴⁾ též četné svatyně sv. Jiří, náležející u nás k nejstarším, fresky⁵⁾ a sochy,⁶⁾ dále četné zvyky, obyčeje a písně.

Ať již byl přinesen tento stříbrný obraz z kteréhokoli kraje jihoslovanského, ať byl v Rakousích zhotoven některým mnichem slovanským, vždy byl na půdě slovanské, a přihlížíme-li ke slovanskému nápisu, byl spíše od Slovanů než od Němců v úctě chován. Neméně zajímavý jest osud obrazu P. Marie, nalezeného v minulém století ve farním chrámu v Donauwerthu v záp. Bavořích. Roku 1730. usneseno snížiti vysokou věž kostelní, protože blesk do ní často bil. Při bourání přišlo se na dutinu, krytou kamennou deskou, v níž byl uložen krásně vyřezaný obraz Bohorodičky s Jezulátkem asi ze 14. století. Na okrajích jest vyřezán nápis, který teprve Kopytár ve Vídni r. 1825. za staroslovanský prohlásil a rozluštil.⁷⁾

Stříbrný obraz se staroslovanským nápisem, nalezený r. 1883., jest již několik let majetkem vlasteneckého musejního spolku v Olomouci.

¹⁾ Tamže, str. 101. Et iussit adferri rotam et acus ferreos et cerebellas, ut inponerentur in rota illa, machinas bis acutas. . . Completa oratione miserunt eum in rotam et graviter torquebant eum; in X partibus concisum est corpus eius.

²⁾ Tamže, str. 84.

³⁾ Tamže, str. 100. Et iussit rex, ut Georgius mitteretur in euleo, ut ardeant latera eius. Hanc primam penam beatus Georgius sustinuit. Et iterum iussit rex, ut fierent acuti ferrei longi, qui figerentur in calcaneis eius, et incisa sunt nervi pedum eius et effundebant sanguinem eius.

⁴⁾ Tamže 1881, str. 271. Ad. Patera: Zbytky staročeských legend o sv. Jiří ze XIV. století. Známe zbytky tří legend o sv. Jiří: brněnský, kapitulní pražský a v ratislavský, nyní v Museu král. Čes. Dle téhož článku Paterova, kdež udána literatura, Kirpčnikov jen v pěti ruských knihovnách nalezl přes 200 rukopisných památek o sv. Jiří.

⁵⁾ A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze IV. mezi str. 24. a 25. freska legendy Svatojirské v Jindřichově Hradci z r. 1338.

⁶⁾ Bronzová v nádvoří hradu pražského. Také na kachlích často spatřujeme sv. Jiří vždy na koni v boji se saní, nikoli sedícího na trůně.

⁷⁾ Časopis musejního spolku olomuckého 1885., str. 94.

mouci, známého svou čilostí, a přece teprve letos vidí česká veřejnost jeho snímek a čte obsah nápisův, a ne jeden odborník dovidá se o něm teprve nyní. Kolik asi památek leží ladem v museích, zvláště cizích, kde pokládány jsou za neslovanské!

Jan Soukup.

Z archivu kláštera plasského.

Podává *Jaroslav Schiebl.*

(Dokončení.)

II.

Známo se činí každému, jakého stavu a důstojenství jsouc, že pod mocným královským panováním nejosvěcenějšího a nepřemoženého knížete a Pána, Pana Leopolda, z Boží Milosti voleného Římského císaře, po vše časy rozmnožitele říše, Uherského, Českého, Dalmatského, Charvatského a Slavonského krále, arciknížete Rakouského, margraběte Moravského, Lucemburského, Slezského knížete a Lužického margraběte, a pod vysocedůstojným Pánem, panem Benedictem, panem opatem a praelatem slavného conventu a kláštera plasského, pána a vrchnosti naší milostivé a dědičné, že jsme netoliko my níže podepsaní, tolikéž i celého panství kláštera plasského, z vesnic všickni poddaní, a to z nabádání a původem jiných sousedských vyšších z protivných poddaných lidí, se J. M. pánu zprotivili, spuntovali a smluvili nic nerobotovati, což se také v dvanácti ředělech porád zběhlých nestalo, hospodářství obmeškalo, proti J. M. Cís. a J. M. vrchnosti naší jak slovy, skutky a zlým předsevzetím zhrěšili, když jsme J. M. Cís. patentu a nejmilostivějšímu poručení věřiti nechtěli, se zbrání všelijakou opatřili, J. M. i vám představeným úředníkům hrozili, se sročíli a v bromažu zběhli, též proti J. M. císařské vojsku, petršpurským poddaným, s brannou rukou na pomoc: pod tím titulem jako bychme sobě to od J. M. pána poručeno měli běželi, což skutečně nikdy pravda nebyla, my také to s dobrým rozmyslem odvoláváme a dostatečně pravíme, že nikdy žádné vrchnostenské poručení nebylo, a tak jsme J. M. pánu v tom před Bohem a světem křivdu učinili, přiběhnouc pak na Petršpursko, tam jsme se proti císařským soldatům postavili, ačkoliv J. M. vysoce urozený Pán, pan Albrecht Hainrich Krakovský hrabě z Kollovrat, pán na Libíni a Zeleném Dolu, J. M. Cís. skutečný komorník a narizený hejtman kraje rakovnického nás vše společně žádal, abysme našeho protiveství nechali a se zase domů navrátili, což sme zavrhovali, zanedbali, J. M. prudce odpovídali a po učiněné z naší strany jedné neb druhé ostré ráně soldatům příčinu dávali, že jsou nás vespolek objeli, na nás salvu dali, některé na místě zabili, jiných mnoho poraněli, na díle schytali, do krajského oúřadu na Liblín citirovali, odtud jsme se pak po vypravování a přiznání jednoho neb druhého křivdy do vězení rakovnického dostali a tu zaslouženého trestání našeho očekávali a takového bychme také podle příkladův jiných trestaných litoměřických, žateckých, petršpurských a rabšteinských s námi v té hanebné protivnosti držícími lidmi (které, některé čtvrtčené, mnohé zvěšené a staté byly) zajisto zkusili, jen co by byl ten pan general Harant svou commissi se sem dostal; že se pak J. M. pán a slavný convent k J. M. Cís. za nás přimlouvati a J. M. Cís. takovou strašlivou commissi vyzdvihnouti, nám hrdlo darovati, a z naším proviněním k pokutování mírnému naší milostivé vrchnosti odevzdati jest ráčila, z čehož J. M. Cís. tak J. M. pánu a slavnému conventu s nehlubší ponižeností padajíc na kolena, poddané a poslušné děkuje a s našima modlitbami se za J. M. Cís. dlouhého zdraví a mocné přemožení všech svých nepřátelův: nicméně za naší milostivou vrchnost našimi špatnými modlitbami odměniti, a toho co sme udělali, želic srdečně, více se nedopouštěti pevně připovídáme, nechťe pak J. M. vrchnost naše milostivá nás

nebohé hříšníky skaziti, na nás milostivým okem pohlédnouti, tak se k nám dobrovolně usolvírovati ráčila, nám tenkrátě všechno naše provinění odpustiti, jen abychme se jedenkaždý obzvláště, že se to více nestane, co se stalo, vyručili, pročť tak činíme, pod ztracením hrdla a všeho našeho jmění připovídáme a se společně zavazujeme jakožto já Jan Šírl, první vrchní rychtář v Hořejším Hradišti, s Janem Šírlem, mladším synem a Tomášem Hynkem, zetěm mým, oba bydlící v Hradišti. Tomáš Čiha z Bučku s Martinem Kosou z Bučku a Vítem Pavlem z Prodaslád, Jirí Radim ze Dřevozce s Janem Chlupsou z Remesína a Janem Neittem, mládkým¹⁾ šenkýřem. Václav Čech ze Všehrd s Matoušem Cardou a Vondrou Holubem. Valenta Blažej z Rohu (?) s Bartolomějem Velkým a Václavem Dřevohryzem z Kozojed. Jan Neubauer, první šafář z Mlac s Matějem Fabianem kovářem klášterským a Matějem Benešem z Mlac, a to na ten způsob každý po 50 říšských tolařích i pod ztracením hrdla, kdybychme se něčto nejmenšího takového protivného více buď sami dopustili, anebo v něčem takovém předsevzetí od jiných poddaných cokoliv slyšeli a to J. M. pánu nevyjevili, tehdy J. M. pán, aby ráčil tu plnou moc míti, takovou pokutu, buď na nás neb na statech našich zapsati, dobývati a podle provinění i na hrdle trestati dáti; a to vše bez jedné neb druhé překážky, jak by to vymyšleno mohlo býti. Taký se dalšího dobrodiní, milostivého za nás prosení a zastávání dobrovolně zbavujem a spouštíme, to všechno zdravým rozumem a dobrým rozmyšlením činíme. Pro lepší důvěření toho, neumějíc psáti, dožádali jsme se slovutných, poctivých, moudrých a opatrných pana purkmistra a radních pánův města Kralovic, že jsou nás skrze svého městského písaře podepsati a tento náš závazní neb reversní spis jejich městskou pečeti potvrditi dali, však jim beze vší škody. Jehož jest datum na Plasech 24. měsíce října letha Páně 1680.

III.

Správa o příčině acti, která se zběhla při sklízování luk u vsi Lednice dne 10. a 11. aprílis letha toho 1673. mezi urozeným a statečným rytířem panem Adolfem Norbertem Missironem z Lysonů a na Krašově z jedné, a poddanými kláštera plasského z strany druhé, tak jakž vyznání a správa týchž poddaných klášterských pod dobrým jich svědomím od nich vzata, počínouc od předních až do posledního sebou přináší, a teď na papír slovo od slova uvedena jest.

Předně: Tak jakž se vůbec proslychalo, že urozený a statečný rytíř pan Adolf Norbert Missiron z Lysonu a na Krašově veřejnou pohružku činil, že jsouce ty luka jeho pod Lednici a nížeji až k řece dolův, od nich nikoliv upustiti nemíní, nýbrž byt i mord skrze to se státi měl, toho se držeti bude a žádnému z rukou sobě to vzíti nedá.

I poněvadž pak nyní klizení jarního z luk čas nastává a z toho obávající se, aby oni poddaní krašovští z poručení pána svého něco takového (přijdouce někde v velkém počtu) kvalitě před sebe nevzali a našim klášterským poddaným v takovém luk jich klizení překážku nečinili, tehdy byli jim někteří z myslivcův, toliko pro samý ostrach a lepší bezpečnost přidání, a počínouce kliditi prvního dne, jenž bylo 10. aprílis letha tohoto 1673., tu ihned krašovští poddaní se zbraní v velkém počtu se vyvalili a s křikem nemalým outok učinivše, jednoho sedláka kláš. poddaného jménem Pavla Hrušíka z Lednice popadli a pohlavkující jej, jich 4 k hoře té, gruntův jejich táhli, jsouce oумыslu jej na zámek Krašov dodatí, tak že kdyby někteří z našich k tomu byli nepřišli, bylo by se podle oумыslu jejich stalo. Drahého pak jménem Říhu Matíka, též z Lednice, s šavlí vytaženou přes hřbet bili, jemuž se naši nic neprotivili, ani se jich dotkli, toliko své z moci jich vysvobodili. Tehdy obávající se dáleji, aby při týchž luk doklizování, což na zejtrí před sebe vzíti chtěli, něco horšího nenásledovalo, neb i hůř s nima nezacházeli, z některých

¹⁾ Mlatz = Mladotice, darované r. 1193. Humpoltem a synem jeho Dětlebem klášteru plasskému.

vesnic víceji poddaných klášterských i při tom zase některé z myslivců povolali, domnívajíce se, když jich větší počet bude, že na nic nebudou smít tak lehce sáhnouti a uderiti. Druhého následujícího dne 11. huius, když na ty luka zase naši v větším počtu, jakž dotčeno, přijdouce již doklizovali, co se okolo 2. nebo 3. s poledne stalo, tu svrchu jmenovaný pán Missiron, sám osobně s nemalým počtem lidu přijel, týž lid v hoře a pod horou na gruntech svých zanechal a sám jediný na luka sjel, s koně sešel, do pravé ruky pistolí přiloženým kohoutkem a do levé šavli vezmouc mezi ně ihned z daleka plným skokem zuřivě běžel a tou pistolí hrozil, kteroužto však ihned do levé a šavli do pravé ruky převezmouc, pod paždí levým ji vytáhl a tak s nahou proti myslivcovi Pavlovi, který napřed stál, poprahujíc, tyto slova mluvil: „Lehkomyšlný šelmy S. V., co vy tu na mých gruntech děláte, a kdo je vám poručil, z těch luk kliditi a dříví sekati?“ Načež odpověď dostal, že od svý vrchnosti sobě to poručeno mají, poněvadž od starodávna ty luka klášteru přináležejí a vždy v pokojným jich užívání zůstávaly. Na to se pan Missiron rozněvavše řekl: „Váš pán nemohl vám toho poručeti, to jest mý a ne jeho, jeho je S. V. etc. ne lounky! Který jest z vás obrřichtr?“ Kterýžto, totiž Mathiej Jaroš vystoupíce pravil: „Já sem ten jistě!“ Tu on pan Missiron s tou šavlí do země křížem sekal, tyto slova mluvice: „Řekni ty tvému pánu, že tuhle má na truc jeden kříž, druhej †, třetí †, a že jeho je S. V. no etc. expresse jmenujce s tím doložením, aby je sobě tvůj pán sněd a to častěji opakujíc Já svýho jako poctivý cavallier hájiti budu. Kdyby tvůj pán tak poctivý byl, proč je se sám nepostavil, jako já? Já sem cavallier, a byt vás bylo dvakráte víc, nic se vás nebojím, ale všechny vás spokojím. Nebudu-li pak moci vás sám spokojiti, tehdy vojáky povolám a tak mocné mých gruntův hájiti budu.“

A tu tomuž oberrichtrovi šavlí nahou mezi očima dosti šermicloval a fechtoval, až i nos častokráte kříží a rukou svou, v kteréž tu šavli držel, jemu zasazoval, kterémužto když on obrřichtr tyto slova promluvil: „Račte to medle zanechati, však mi toho můj pán nečiní, nejsem naposledy od V. Mti povinen snášeti, také V. Mti poddaný nejsem!“ Na to on víceji než-li kdy prve touž šavlí fechtoval a v tom se zatočivše, pistolí, kterou v levý ruce s přiloženým kohoutkem vždycky držel, postraše spustil a Václava Prusíka, kováře ze vsi Bílova, kterýžto přítomný mezi předními stál, poddaného klášterského dvoumi kulkami skrze život na skrze prorazil, takže ty kulky projdouce bolestí svůj život skonaly za ním běželi a několik ran z ručnic udělali, mezi kterýmižto i koně, k němuž běžel, ranili. Vidouce pak jinší, kteří při tomž prostřeleným kováři na zemi před nimi ležícím zůstali, že by již umíral, teprva za ním běželi a jej k tomu jistému umírajícímu přinesli, hněvem a s lítostí takto mluvice: „Hleď, jak jsi pánu našemu poddaného spravil, až z něho S. V. střeva lezou,“ a podobnými slovy jemu domlouvajíce, na jednoho z jeho poddaných, aby při něm zůstal, zavolali, kterýžto také ihned přišel a tak učinil a vezmouc naši svého umírajícího na vůz, s tím se rozešli.

Tuto zprávu níže poznamenání poddaní klášterští,¹⁾ té věci přítomní, v čemž se i jiní jednomyslně snášejí, vydali, totiž:

¹⁾ Poznamenáváme, že klášter plasský popsán jest v Methodu XXI. 76. — Na str. 86 v čís. 8. v 9 řádce zdola zůstala chyba, rušící smysl věty; místo až do 4. ledna čti: až do 4. kolena. Dále na str. 87. ř. 19. shora čti nejužitečnější a na 90. str. 15. ř. shora: Nuntius místo Nuntitus.

Matěj Jaroš, obrřichtr z Vejrova — Pavel Myslivec z Dolejšího Hradiště — Adam Myslivec z Loman — Jan Schránil, myslivec z Lednice — Jan Šírl, rychtář z Hoř. Hradiště — Tomáš Fink, konšel odtud — Jakub Beran, rychtář z Babiny — Jiřík Piškule, konšel odtud — Pavel Hlušík, konšel z Lednice — Pavel Šimon, konšel ze Sedlice — Bárta Masopust z Bukoviny, i jinší mnozí, kteří pro skrovnost místa se tuto nekladou. Čehož všeho, pro lepší důvěření a jistotu, pečeť conventskou menší s podpisem v nebytí J. M. pana praeláta při domě, jsme teď přitlačiti dali. Actum v klášteře plasském 14. aprilis A° 1673.

L. S.

Conventus

F. Johannes Tillingar Prior

loco totius conventus Plassensis.

Drobné zprávy.

Českoslovanský či československý? Národopisnou výstavou, uspořádanou výhradně přičiněním lidu našeho v korunních zemích českých, na Slovensku a v cizině, rozšířila se nevkusná moda říkati i psáti: českoslovanský, jakoby Čechové buď nebyli Slované, nebo docela zvláštní. Chyba ta uvázla hned ve firmě výstavní a vleče se i dědictvím jejím, museem. Že jest to také nepochopení našeho národopisu, na to nikdo nepomyslí. A přece A. V. Šembera správně a důsledně užívá slova: československý. Že by se bylo užilo záměny té samohlásky proto, aby se neprozradilo zastoupení nešťastného Slovenska, nechceme se domýšleti přes všechno a tak často osvědčené u nás Čechů tichoslápství. Vždyť jsme přímo očekávali účastenství luhů, odervaných «susedy Němci». Ano, to jsme očekávali od kasárnického Německa. My počavše článek o NVČ. v době otevření výstavy, nechtějíce tenkrát pomáhati tak posměváčkům, ponechali jsme v titulu «českoslovanský», a ponecháme jej důsledně do konce. Výstavní výbor, jak se zdá, neuvažoval o českoslovanskosti, poněvadž byl by pak musil připustiti do programu výstavního všechny Slova y aspoň v Rakousku, tedy i Slovince, Hrvaty....!

Kl.

Hora Kunětická. O zachování hradu na Hoře Kunětické jedná se dlouhá léta s výsledkem vždy stejným. Společnost naše, byvši upozorněna, ráda připojila se k hlasům, žádajícím záchranu hradu, a obrátila se dle uvedené žádosti ku si. Archaeolog. kommissi při zemském výboru:

Slavné Archaeologické kommissi při veleslavném výboru
zemském království Českého!

Došel nás opětně stesk, kterak bylo na kompetentních místech bez úspěchu žádáno za záchranu Hory Kunětické. Jest nám dobře známo, že zvlášť horlivě se této věci ujímá Musejní spolek v Pardubicích, jehož petice v té příčině byla předposlední schůzi letošního sněmování odkázána k šetření veleslavnému výboru zemskému. O nutné záchraně Hory Kunětické netřeba se rozepisovati. Na restauraci hradu nelze však pomýšleti dříve, dokud nebude zabráněno zhoubnému a nerozumnému lámání kamene na Hoře Kunětické. Jest nám povědomo, že zmíněný spolek žádal za nápravu jak majitele velkostatku, tak i okresní výbor — ovšem bezvýsledně.

A toho dotýká se naše žádost:

Račiz slavná Archaeologická kommissie s veškerým důrazem přičiniti se o to, aby bylo ihned zastaveno lámání kamene na Hoře Kunětické. Věc jest svrchovaně naléhava, jednak proto, poněvadž právě v zimě jest nejvíce kamene lámáno, jednak proto, poněvadž tomuto vandalismu padla za oběť ne jen značná čásť Hory Kunětické, ale i hradu sama. Jest nutno, aby se náprava stala ihned; hříšnou netečnost k památkám a neznalostí dějin mizí u nás hrad po hradu, a kde se nestal obětí živlů přírodních, tam spousta dokonána rukou lidskou často před očima orgánů, kteří mají právě šetřiti památek; často byla možna záchrana

i při dosti nepatrném nákladu. Očekáváme, že se slavná Archaeologická kommise zajistí příčině o to, aby byla Hora Kunětická zachována. Dovolujeme si zároveň žádati za sdělení, v jakém stadiu jest věc tato, kdysi odkázaná veleslavnému zemskému výboru k šetření, a lze-li očekávati, že bude této žádosti naší vyhověno v čase nejkratším? Svému zástupci ve slavné kommissi, p. Janu Herainovi, staviteli, jsme uložili, aby měl ku záchraně Hory Kunětické stálý zřetel.

Společnost přátel starožitností českých v Praze,
dne 13. prosince 1895.

Jednatel:

A. B. Černý.

Starosta:

Jan Zeyer.

Zprávy o spisech a časopisech.

Karásek Josef Dr.: **Poštorna, Nová Ves, Hlohovec.** (České obce v Dol. Rakousích.) Zvláštní otisk ze „Sborníku Čechů dolnorakouských“. Tiskem F. Šimáčka. Stran 23. Al. Šembera psal o Slovanech dolnorakouských (vyjma Vídeň) již r. 1845. v Časopise Ces. Musca. Článek ten má i nyní cenu, kdy po práci Herbenově r. 1882. v Časopise matice Moravské přibyla zdařilá a obsažná stať Karáskova, věnovaná třem osadám hrvatského původu, z nichž dvě jsou dnes české; jen Hlohovec zůstal hrvatský. Vzpomněli jsme zmíněných dvou prací, Karáskem též uvedených, bez ujmy jeho stati. Velmi pilně přihlížel k dialektu, kroji, hudbě, tanci, písním a zvykům celoročním i svatebním. Konstatuje, že písně přejaty jsou většinou od Slováků, mnohé pak jsou i v Čechách známy, jako: Zahučaly hory — Pod dubem, za dubem — Nestojte vy, chlapi, pod okny — Lúčení, lúčení. Dále uvádí výroční obyčeje, pověry a zlomky léčitelství. Text doplňují dvě vyobrazení. Spisovatel, který studoval lid v osadách jmenovaných a rozeslal za tím účelem i dotazníky, zasluhuje všeho uznání za tento stkvělý výsledek pilného studia, spojeného s obtížemi u nás bohudík řidnouchými.

V. R.

Pittnerová Vlasta: **Rokem a životem.** Črty ze Žďárských hor. V Praze 1895. (Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrby. Stran 64, cena 45 kr. Spisovatelka, známá z časopisů svými články o Žďárských horách, vydala knížku nevelikou, v níž popisuje život horáků mladých i starých ve čtyřech ročních dobách, se všemi zvyky, obyčeji a pověstmi; čteme tam též o manželství, porodu, dětech, stáří a pohřbu. Vzpomeneme-li ještě, že táž spisovatelka slohem svěřím, prosyceným mluvou dobrých horáků, vydala před tím „Ze Žďárských hor“ a J. Duffek „Naše Horácko jindy a dnes“, uznáme, že se zřením k národopisu postaráno jest o chudé hory lépe, než o kterýkoliv jiný, bohatší kraj.

Hs.

(Z a s l á n o.)

Národopisný odbor výtvarný zaslal výboru „Společnosti“ opravu, týkající se úvodu v článku „Starožitný stříbrný obraz se slovanským nápisem“ ve 3. čísle „Časopisu Společnosti“. Podávám celý dopis ve věrném přepisu, přičinuje dole své poznámky:

Slavné Společnosti přátel starožitností českých v Praze!

Jménem národopisného odboru výtvarného uctivě žádáme, aby slavná společnost přátel starožitností v příštím čísle časopisu svého místa následující opravě vztahující se ke stati „Starožitný stříbrný obraz se slovanským nápisem“ (číslo 3. ročník III).

Není pravda, že nebylo v expozici výtvarného odboru na výstavě národopisné místo pro starožitný obraz vlasteneckého musejního spolku v Olomouci

z neporozumění, plynoucího z neznalosti dějin slovanských. Zmíněný obraz nebyl vystaven v souhlasu s programem nár. odb. výtvarného, jelikož pokládán býti nemůže za práci československou a to i přes důvody obsažené ve stati »Starožitný stříbrný obraz se slovanským nápisem.«

V důvěře, že laskavě vyhovíte oprávněné naší žádosti, znamenáme nár. odb. výt.

V Praze, dne 30/11 895.

V hluboké úctě

Jos. Fanta,
jednatel.

Sucharda Stan.,
místopředseda.

Odpovídám, jsa redaktorem listu, v němž byl uveřejněn můj článek »Starožitný stříbrný obraz se slovanským nápisem«. Sl. národopisný odbor výtvarný žádá za opravu, nevyčká ani dokončení článku v tomto čísle, tedy ani důvodů. Bylo-li v expozici téhož odboru pro zmíněný obraz místo nebo ne, nebudu rozváděti. Vím dobře, co na výstavu bylo zasláno, mohlo býti vystaveno a nebylo. Mnou popsany obraz nebyl tedy vystaven v souhlasu s programem národop. odboru výtvarného. Pak neměl býti vložen kříž bračický, a připustíme-li možnost vypůjčení, ani žádný z byzantských křížů musejních, nevyjímaje kříž ostrovský. Že by byly v Čechách zhotoveny, nelze přímo dokázat, ale ani popřít, a přece jsou vzácnými památkami prvokřesťanskými v Čechách. Předkové naši je nosili a u nich se modlili. Dodatečně upozorňuji, že analogicky neměly býti vystaveny kapesní hodinky s cizozemskými firmami. Zúmyslně uskovňuji se v příkladech, neboť nejsem ze zásady přítel novínářských sporů a plynoucích z toho »zaslání«. Konečně, co se týče pojmu československá práce, vysvětleno v drobných zprávách, že známa jest jen československá. S určitostí prohlašuji, že někdo na celé výstavě nápisu nerozuměl a nevěděl, jaký by byl, že tedy bylo odvážno tvrditi bez důvodů vědeckých, že nemůže býti pokládán »za práci československou«. Dovoluji si však ještě připomenouti, že vědecký spor neseší se při jiných příležitostech obvyklým »Není pravda«, ale díky vědeckými, zvláště žádoucími v tomto případě.

Jan Soukup.

Otázky a odpovědi.

K u edenému již výkazu o zaslaných mi kraslicích dodávám, že paní Vlasta Pittnerová, spisovatelka v Praze, rozmnožila znamenitě mou sbírku, darovavši mi 75 kusů kraslic z krajinického oddělení Horáckého, začež jí vřele děkuji. Celou sbírku, pokud byla srovnána, upravena a vystavena ve zvykoslovi na NVČ., zapůjčil jsem Museu národopisnému.

Všech pp. čtenářů prosíme, by nezapomínali na otázky, byt i staré.

Redaktor.

Ukládají dosud někde oblíbené nebo významné věci s mrtvolou do hrobu?

J—a.

Kde a jak pomáhali a pomáhají na venkově v nehodách, zvláště vyhoří-li kdo. Doklady z dnešního života stejně jsou vítány jako staré.

J. S.

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zpráva správce sbírek za správní r. 1894. Společnost vynakládá vše na zvelebení časopisu a na úpravu svých vnitřních záležitostí jako v minulém roce, nemohla rozpočet svůj překročiti výdajem na zakupování památek, jež v nynějším ruchu starožitnickém a národopisném někdy až přemrštěně stoupají v ceně. Přece však podařilo se rozmnožiti sbírky spolkové těmito příspěvky P. T. dárců:

Slč. Bělíkova Anna v Sojovicích: kamenný mlat, nalez. tamže na návsi; Dvořák F.: střepiny nádob; Helebrant Fr.: 2 prsteny z kovu neušlechtilého a) s obrazem koně, b) se skříženými kladivky a W B, nalez. v Praze II. při bourání hradeb u Slepé brány r. 1894., reliquiář v podobě černé ruky s dračounem a imitovanými kameny; pí. Chalupníčková: 4 stříbr. mince; Kysela Frt. v Mnich. Hradišti: latinský list z 15. stol.; Mann Vojt.: Život P. Ježíše Krista a Marie P. (tisk bez tit. listu z 18. stol.), země dobrá, t. j. země česká (tišt. v Hradci Král. r. 1754.), Biblia sacra t. j. bible sv. v Kyseku tišt. r. 1848., psaný zápisník, v němž 3 prvé listy vyplňuje »pranostika aneb dnové obyvatelů egyptských«, dukátové vážky z 18. stol., kratiknot z argentanu a mapu král. Českého 18. stol.; Mráček Konst.: 12 kusů kování ode dveří, 2 dřev. závoxy a hlaveň od pušky, nalez. na Menším městě pražském III 39—42; Nemánský: kopii malby na okně z r. 1696. ze statku č. 37 v Bohušovicích (maj. p. Laube) s obrazem Spravedlnosti; pí. Šrámková Anna, vdova po kustodu Uměl Besedy: kolovrat s přeslicí a motovidlem; Nejmenovaný: 12 čísel vídeňských politických novin z r. 1817.

Všem ct. P. T. dárcům vyslovuje výbor tímto své díky a prosí, aby bylo pamatováno na Společnost při nálezech starožitností, byť i jen zprávami. Kde není jmenováno bydliště, rozumí se Praha.

V Praze, 31. prosince 1894.

Jan Soukup, t. č. správce sbírek.

Zpráva archivní za správní r. 1894. Táž příčina jako při sbírkách. Jest i při archivu, přihlížíme-li k chabému vzrůstu obou. Na počet přibýlo sice do archivu velmi málo, ale obsažných kusů, jež vesměs daroval dlouholetý příznivec spolku p. Dr. Hostaš Karel, advokát v Klatovech: Registrík denní při statku přívorském na r. 1637. sepsaný, Registrá důchodu z r. 1638., Registrá peněžítá příjmů a vydání při statku Dolejších Přívor atd. na r. 1640. a Registrá peněžítá téhož statku z r. 1639.

Za všechny tyto dary výbor vřele děkuje a prosí o další přízeň.

Z archivu nyní pilně se těží, zvláště pro spolkový »Casopis«.

V Praze, 31. prosince 1894.

Ferd. Chalupníček, t. č. archivář.

Zpráva pokladní. Od 21. října r. 1895. přistoupili za členy tito P. T. pánové a korporace: Dr. Bauer Václ., obv. lékař v Holčicích; Blažej Václ., statkář v Panenských Břežanech; Brauner, c. k. finanč. nadstr. za r. 1894. zl. 1.—, za r. 1895. zl. 1.—; P. Bernat Jos., děkan na Mělníku; Bezpalec A., professor v Litomyšli; beseda »Barák« v Příbrami; Böhm Ludv., ředitel měst. školy a Blíženec Jos., c. k. okres. hejtman v Mělníku; Círps K., za 1. čís. I. roč. zl. —25; Čihák Vojt., obchodník v Poděbradech, na r. 1895. zl. 1.— za 2.—4. čís. a II. roč. zl. 190; Čejka Bohumil, soukromník za publikace zl. —90; Dr. Černý Stan. za velín. II. roč. zl. 1.—; Cervenka, kapelník 19. pěš. pluku v Choumen v Bulharsku; Čtenářská beseda v Mnich. Hradišti; Cizmář Jos., mag. pharm. ve Vyzovicích na Mor.; M. U. C. Duffek M. v Domažlicích; Dr. Doležal Fr., advokát v Hořovicích; Feigl Ludv. ve Lvově na r. 1895. zl. 1.— a za publikace zl. 130; Fiala, stavitel v Poděbradech; Gärtner z Baumgartenů, c. k. tajemník v Poděbradech; Ginz Jos., Žďánice za I. roč. zl. 1.—; Glockner Karel, inženýr stát. drah v Drážďanech; Halla Jos. v Hořovicích, na r. 1893.—94. zl. 2.—; Havlín Fr. v Zákolanech; Hevrdle Adolf, řed. hosp. školy v Soběslavi; Hrdlička Václ., hosp. správce v Černuci; Chudomel Jos., zedník v Hostivěři; Jakeš Leonhard v Podbradci; Jakeš Ant., přednosta stanice v Hostivěři; Janovský Rud., c. k. pošt. úředník v Holešově, za publikace zl. 285, za 3. seš. zl. —50, za I. roč. zl. 1.— a na r. 1895. zl. 1.—; Jindra Petr, učitel v Hostouni, za II. roč. velín. zl. 1.—; Dr. Katz Leop., adv.; Karpeles, obch. v Záběhlčích; Karel V., řed. cukrovaru v Mělníku; J. U. Dr. Kallmünzer Václ. v Mělníku; Kotrč Jan na r. 1895. zl. 1.—, za II. roč. velín. a legitim. zl. 210; Kotrč Jan, rolník v Lohově; Kroutil Rud., truhl. pomocník na Smíchově; Knorre Bedř., c. k. prof. na realce; Köpl Karel, c. k. místodrž. archivář; Klub mech. a optiků na r. 1893. zl. 3.—; Klička Šeb., sládek v Příbrami; Kliment V., monteur v Plzni; Kneisl Jos., Žižkov, za II. roč. zl. 110, na

r. 1895. zl. 1.—, za publikace zl. —35; Dr. Kripner Václav, advokát na Mělníku; Dr. Kvičala Jan, advokát v Počábradech; Lehovec Fr., učitel v Šeberově; Liška Martin, řídící učitel ve Vel. Turně; Machulka Václav, inženýr, za I. roč. zl. 1.—; Matuška A., supplující professor v Hradci Králové; Müller Václav v Žebráce, za 2 výtisky I. ročníku zl. 2.—; Nebeský Václ. K., velkoobchodník; Otřeba Otakar, sládek v Počábradech; Petrů Václ., ředitel gymn. v Pelhřimově, na r. 1894—95. zl. 2.—; Piskáček Jos., c. k. adjunkt v Počábradech; Pelz. velkoobchodník, za I. a II. roč. zl. 3.—; Plachtová Anna, učitelka v Čáslavě; Počepický Ant. v Sedlčanech; Polívka Jaroslav, obchodník v Hostivě; Pokorný Václ. v Dušňákách; Prchal M. v Jinočanech; Procházka Št., rolník v Řeporyji; Pstross Jindř. za 2 výtisky III. roč. zl. 1.—; Ráder V., ekonom v Chlumu; Rebensteiger G. z Blankenfeldu, c. k. okres. hejtmán v Počábradech; Reichl J. v Berouně; Rozhon Fr., účetní a maj. domu; Samohrd Ant., maj. statku v Kmetněvsi; Sedlan Jos. v Benešově; Skleněka Otto, kníž. techn. adjunkt na Zbraslavě; Socháň Pavel, akad. malíř v Turč. sv. Martině; tělocvičné jednoty: »Sokol« pro Řeporyje a okolí; »Sokol« v Ustí n. Orli.; »Sokol« na Král. Vinohradech; Dr. Stehlíček Karel, advokát v Hořovicích; Dr. Stiebitz Karel, advokát v Příbrami; Svoboda Čeněk, velkoobchodník v Dol. Měcholupěch; Svátek Rich. v Plzni; Šatra os, učitel v Bechyni; M. U. Dr. Šorejš, obvod. lékař v Mnich. Hradišti; Šípek Alois, obchodník v Sedlčanech; Škorpil Fr. v Plzni; Škaloud Bohumil, hudebník; sl. Škaloudová Bož., učitelka; Škvor Jan ve Votvovicích; Štěpánek Fr., malíř; Štolba Jaroslav, typograf; Švábl Václ., úředník cukrovaru ve Vysok. čanech; Dr. Švehla K. v Hostivě; Tallovitz Bedř. za 1. seš. I. roč. zl. —25; Truhlář Jos., c. k. rada zemsk. soudu a přednosta c. k. okr. soudu v Počábradech; Urban Jos., rolník v Radošíně; J. U. Dr. Valenta Lad., advokát; J. U. Dr. Wellner Karel, advokát na Zbraslavě; Vinkler Fr. na Mělníku, za I. a II. roč. čís. 3., 4., za II. roč. čís. 4. zl. 1.—; Wintrich Bedř. ve Strančicích; Vlk Jos., magistr. official, na r. 1895. zl. 1.—, za publikace zl. 2.50; Vlček Jan, správce pivovaru na Zbraslavě; M. U. Dr. Voldřich Aug. ve Vtelně; Dr. Voženilek, advokát v Holicích; P. Žďárský Jan, farář v Široké Třebíči, na r. 1895. zl. 1.—, za II. roč. zl. 1.—; Zítek Jan, suppl. professor v Chrudimí.

Za členy přispívající s ročním příspěvkem zl. 2.— přistoupili P. T. pánové: Duschenes Bedř. na r. 1894—95.; Fiedler Jan, soukromník v Dol. Bousově; Příborský Karel, inženýr; Tunkl Ferd. svobodný pán, c. k. plukovník ve Strassu, Štýrsko zl. 5.—.

Dále věnovali Společnosti sl. okresní výbory: v Bělé u Bezděže zl. 2.—; v Čes. Brodě, na Mělníku, v Přesticích, v Hradci Král. a Čes. Skalici po zl. 5.—.

Za příznivce Společnosti přistoupily sl. okresní výbory: v Mladé Boleslavi, na Smíchově, v Lomnici u Jič. a v Rokycanech s ročním příspěvkem zl. 5.—.

Ostatní P. T. členy a dárce uveřejníme v čís. 1. r. 1896.

Na vydávání přílohy znakové a k účelům Společnosti vůbec darovali P. T. pánové: Brauner, c. k. finanční úředník v Příbrami, zl. 3.—; Dr. Hruška Al., měst. policej. komisař v Plzni, zl. 1.—; Jakeš Ant., přednosta stanice v Hostivě, zl. 1.—; M. U. Dr. Smrž Václ., panský lékař v Peruci, zl. 1.—; Šnobl Jos. zl. —30; za odliček kachliku Pstross Jindř. zl. —30.

Za všechny dary vřele děkujeme a prosíme, aby bylo pamatováno Společnosti i na dále.

P. T. členy upozorňujeme, že míněna vždy Praha, kde bydliště neudáno u jmen některých P. T. členů; u těch P. T. členů, kde není jinak udáno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek na r. 1895. zl. 1.—.

V Praze, 16. prosince 1895.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, Hálkova tř. č. 68 n.

Redaktor Jan Soukup. — Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

Nebudiž přehlédnuto!

Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze vychází čtyřikrát v roce a jest všem P. T. pp. členům zdarma zasílán. Vydání každého čísla bude vždy oznámeno v čelnějších časopisech denních a p. Neobdržené číslo budiž nejdéle ve 14 dnech po vydání reklamováno v expedici Časopisu Společnosti přátel starožitností českých na Král. Vinohradech, Hálkova tř. č. 68 nové. Na reklamace později došlé nelze míti zřetel, lze však jednotlivá čísla, pokud jsou na skladě, koupiti, a to čísla se přílohou znakovou po 50 kr., bez přílohy po 25 kr. Reklamace nebudtež ani zalepeny, ani frankovány.

Činný člen Společ. př. st. č. platí 1 zl., člen přispívající 2 zl., příznivec Společnosti 5 zl. nejméně ročně. Zakládající člen platí jednou po vždy 50 zl. Na zásilku Časopisu mimo Rakousko nutno připlatiti ročně 20 kr. Kdož z P. T. členů přeje si legitimaci, račiž zaslati pokladníkovi 10 kr. a bude mu zaslána. Veškeré příspěvky členské i dobrovolné dary přijímá p. Ed. Bufka, t. č. pokladník, Kr. Vinohrady, Hálkova tř. č. 68 nové. Příspěvky literární pro «Časopis» zasílány budtež na adresu: Pan Jan Soukup, v Praze, Žitná ulice čís. 607 st. II. poschodí.

Dary do sbírek, dopisy týkající se Společnosti v úbec a pod. adresovány budtež na jednatele, pana Ant. B. Černého v Praze, I., na Perštýně, č. 12 n., II. poschodí.

Všichni pp. členové mohou odebíratí Památky archaeologické, vydávané sl. Archaeologickým sborem, za snížené předplatné 2 zl. ročně. Taktéž možno za cenu sníženou obdržeti dřívější ročníky, pokud nejsou rozebrány.

Za levnější cenu mohou pp. členové odebíratí dílo Kl Čermáka «Mince království Českého za panování rodu Habsburského od r. 1526.» Dosud vyšly 4 sešity: sešit I. v plné ceně zl. 1.50, sešit II. zl. 2.50, sešit III. zl. 2.50, sešit IV. zl. 2.50. Branišovy »Dějiny umění středověkého v Čechách«. Plná cena zl. 3.30. L. Šnajdra »Počátky předhistorického místopisu země České«. Plná cena 80 kr. Ceny snížené pro naše pp. členy oznámí p. pokladník Bufka

Stanovy Společnosti jsou zcela rozebrány; nové — poněkud změněné — budou připojeny ku 3 číslu «Časopisu»

Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze vydáno bylo:

První výroční zpráva Společnosti přátel starožitností českých v Praze za správní rok 1889 — úplně rozebrána.

Druhá zpráva Společnosti přátel starožitností českých v Praze; v květnu 1890. Obsah: Dr. Jan N. Woldřich: Zvířena na hradě Zkameněm zámku u Hlinska. — Kliment Čermák: Výzkum na Hrádku u Čáslavi léta 1887 až 1889 (s vyobr.) — Adolf Pecenka: Románské kostely ve Vinci a na Michalovicích (se dvěma vyobrazeními). — Karel Václav Adámek: Levý Hradec v 17. a 18. věku. — Dr. Čeněk Zíbrt: Některé výklady o původu kráslic. — Eduard Fiala: Kde stávala pražská mincovna. — Jan Kropáček a F. Pátek: Obžinky ve Vlachově Březí a ve Soběkurách. — Josef Košťál: Zmek, plivník, prašivec a dýma. — Miroslav Lípa: Z Kutnohorská. — Různé zprávy. Cena 60 kr., poštou 65 kr.

Rozpravy Společnosti přátel starožitností českých v Praze. («Zpráva sv. III.») V Praze, 1892. Obsah: Dr. J. Matiegka: Zbuzanské pohřebiště. — Soukup Jan: Hlemýždi v lebkách a kostech. — Pecenka Adolf: Románský kostel v Mohelnici. (S vyobrazením.) — Inž. Herain Jan: Založení Nového Města Pražského Karlem IV. — Ph. C. J. V. Šimák: Rodiny šlechtické i erbovní v Mladé Boleslavi. — Vluka Josef: Stařechů vypravování mladším o dřívějších sírkách a modách. — Košťál Josef: Slunce, měsíc a hvězdy v podání prastarém. — Dr. Máchal Hanuš: O zazdívání lidí do staveb. — Soukup Jan: Příspěvky bájeslovné. — Adámek K. V.: O muzeích krajských a o statistice muzejní. — Různé zprávy. Cena 80 kr., pro členy Společnosti 55 kr., poštou o 5 kr. více.

Výstava Společnosti přátel starožitností českých v Praze, v památném roce 1891. S 1 tabulkou. (Obsahuje popis veškerých vystavených předmětů a seznam vystavovatelů.) Cena 30 kr., pro členy Společnosti 20 kr., poštou o 3 kr. více

Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze. Roč. I. 1893. Úplný ročník jest rozebrán. Chybí číslo 1. Číslo 2., 3. a 4., obsahující několik ukončených článků, lze obdržeti za 80 kr. (Zásoba velmi nepatrná) Roč. II. 1894. Jest na skladě jen malý počet úplných výtisků, a to jen na papíře velice novém; cena úplného ročníku II. zl. 2.—. Znaková příloha počíná ve II. ročníku.

Při objednávce budiž obnos příslušný laskavě zaslán předem poštovní poukázkou. Objednávky přijímá a vyřizuje pan *Eduard Buška*, t. č. pokladník, Král. Vinohrady, Hálkova tř. č. 68 nové